

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»
Навчально-науковий інститут психології

Кафедра психології

УДК 159.9 _____

Дипломна робота
Соціально-психологічні чинники виникнення наркотичної
залежності

053 «Психологія»
«Юридична психологія»

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Дипломна робота містить результати власних доробок. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело Вереїкіна Юлія Костянтинівна

Науковий керівник (консультант) Ковалькова Тетяна Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології

Київ – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ВИНИКНЕННЯ НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ.....	6
1.1. Соціально-психологічні чинники виникнення схильності до вживання наркотиків.....	6
1.2. Вплив вікових особливостей на виникнення наркотичної залежності	12
1.3. Визначення причин виникнення наркозалежності в сучасному соціокультурному середовищі.....	19
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИННИКІВ ВИНИКНЕННЯ НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ.....	27
2.1. Організація дослідження та психодіагностичні методики соціально- чинників виникнення наркотичної залежності	27
2.2 Аналіз результатів дослідження соціально-психологічних чинників виникнення наркотичної залежності.....	29
Висновок до розділу 2	41
РОЗДІЛ 3 ПСИХОЛОГІЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ ТА ПОДОЛАННЯ НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ У ОСОБИСТОСТІ	44
3.1 Соціально-психологічні чинники профілактики наркотичної залежності у особистості	44
3.2 Рекомендації щодо подолання наркотизації у особистості	51
Висновки до розділу 3	62
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

Актуальність роботи. Наркотична залежність - є одна з серйозних проблем сучасного суспільства. Про це постійно говорять і сперечаються. У суспільстві склалося більше негативне ставлення до людей, що мають наркотичну залежність, більшість вважає, що проблема як кинути вживати наркотики не варто взагалі, так як є, скоріше, проявом саме безвілля людини. Насправді наркозалежність складніша проблема, але, на великий жаль, багато хто починає розуміти це тільки після того, як біда стосується близької людини.

Загалом поняття наркоманія – визначається як захворювання, що стосується фізичної або психічної залежності від наркотиків та поступово спричинює руйнування організму людини. Із наркотиками Європейське суспільство зіткнулося, коли привезені зі Сходу гашиш та опіум у ХІХ ст. стали популярними в колах авторитетних осіб. Як відомо, наркотична залежність має більше серйозні негативні наслідки не тільки для самих наркоманів, а й для усього суспільства в цілому.

Розлад особистості в результаті прийому наркотиків настає у 10-15 разів швидше, ніж від алкоголю. В Україні станом на 1 січня 2010 року на профілактичних обліках із загальної сукупності усіх, хто зафіксований як наркозалежний (158,6 тис.), найбільше саме молоді налічувалося 95% (віком від 16 до 33 років). Окрім фізичного і психічного розладу, наркомани особливо страждають від захворювань, що пов'язані не так із наркотиками, як із недотриманням безпечних правил їх прийому. Так, серед приймаючих, часто одним і тим же шприцом користуються кілька людей, а серед них дуже поширені гепатити та ВІЛ.

Одним із вагомих завдань до суспільства є створення певної програми щодо профілактики для лікування від наркозалежності населення та найбільше молоді. Потрібно віднайти певні соціально-психологічні засоби запобігання наркозалежності, які будуть допомагати хворим знаходити свої

інтереси та інше, що зможе стати певним шляхом подолання певних психологічних труднощів в той час, коли вони будуть на реабілітації.

Питання наркозалежності досліджувалися такими вченими як: Р.А. Гросом, Т.Б. Дмитрієвою, З.В. Зейгарнік, А.А. Корчагіної, І.П. Лисенко, І.В. Лінським, О.С. Мінко, І.К. Сосіним, Л.Н. Юрєвою та ін., які стверджували, що наркотична залежність є глибинно-психологічним явищем, що охоплює всю життєдіяльність особистості.

У межах цього напрямку працює велика кількість сучасних авторів: В.С. Бітенський, Н.П. Бурмака, Ф.Б. Березін, Н.В. Вострокнутов, З.Н. Зинкова, Г.Д. Золотова, Н.С. Курек, С.П. Кулатов, О.О. Лічко, П.В. Лютий, К.С. Лісецький, І.В. Лінський, О.С. Мінка, М.О. Мінц, Е.Н. Проценко, Ф.С. Сафданов, З.І. Фанбург, М.А. Христофорова та ін. Широке розповсюдження опіїдної наркоманії в сучасному суспільстві зумовило необхідність вивчення її специфіки (Г.В. Залевський, І.П. Лисенко та ін.).

Мета: Виявити чинники наркотичної залежності особистості та розробити систему рекомендацій з її профілактики.

Завдання:

1. Здійснити теоретичний аналіз виникнення наркотичної залежності у особистості
2. Визначити соціально-психологічні чинники виникнення схильності до вживання наркотиків
3. Провести емпіричне дослідження проявів виникнення наркотичної залежності
4. Розробити рекомендації щодо подолання наркотичної залежності

Об'єкт дослідження – наркотична залежність як деструктивна адаптація особистості.

Предмет дослідження – соціально-психологічні чинники виникнення наркотичної залежності

Методи дослідження: теоретичні – аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, порівняння для розкриття сутності та визначення базових чинників досліджуваної проблеми. Структурування; емпіричне – лонгітюдне спостереження та психодіагностичні методики; методи описової та математичної статистики – кількісної обробки даних – визначення середніх значень. Використовувались саме такі методики: Опитувальник Леонгарда – Шмішека (поширений варіант), Діагностика темперамента Стреляу, РТТ, Тест соціального самоконтролю Снайдера, SMS, Тест міжособових відносин Лірі.

Наукова новизна одержаних результатів:

- Вивчено та обґрунтовано чинники наркотичної залежності та адитивної поведінки.
- Техніку застосування методик для застосування дослідження адиктивної поведінки.

Теоретичні уявлення щодо способів розв’язання наркотичної залежності у особистості

Практичне значення дослідження полягає у визначенні напрямів психологічної допомоги та розробці системи психологічних засобів подолання наркотичної залежності у людини. Матеріали дослідження можуть бути використані організаційними психологами у роботі з студентами.

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, список використаних джерел (72 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дипломної роботи – 77 сторінок, основний обсяг 67 сторінок, робота містить 3 рисунка, 1 таблицю, додатки (5 додатків).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ВИНИКНЕННЯ НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ

1.1. Соціально-психологічні чинники виникнення схильності до вживання наркотиків

Ранній та зрілий юнацький вік вважається періодом інтенсивного розвитку самосвідомості особистості. Цей процес детермінується зовнішніми обставинами (саме об'єктивними), а також ще внутрішніми закономірностями розвитку особистості.

Як зазначає Г.Костюк, процес становлення людської особистості відбувається як певний «саморух», я якому взаємодіють зовнішні та внутрішні умови, що визначаються природним і суспільним середовищем, яке необхідне для існування індивіда, його життєдіяльності, навчання, праці та розвитку [18].

Головними психологічними надбаннями юнацького віку, за визначенням І. Кона, є відкриття свого внутрішнього світу та усвідомлення своєї неповторності і унікальності [29;30].

На думку психологів, неможливо чітко виділити одну головну причину виникнення бажання вживати наркотики.

Ми лише можемо знати те, що багато дітей виховується у складних сім'ях, які мають низький культурний рівень, однак далеко не всі такі діти стають наркоманами.

Але з другого боку, більшість дітей, що стоять на обліку в психоневрологічних диспансерах (тобто ті що мають значні відхилення у розвитку нервової діяльності), все ж таки знаходять своє місце у самостійному житті.

Таким чином, детермінантною виникнення наркоманії виступають не тільки зовнішні обставини, навіть не внутрішні особливості, а саме свідомість, внутрішній світ самого підлітка.

Отже, саме для цього віку, притаманні такі головні надбання як актуалізація процесів формування суб'єктивної картини світу, соціальної позиції та основ його світогляду.

З'ясуємо, які саме фактори можуть штовхати людей до спроби приймати наркотики. Підстави можуть носити будь-який ірраціональний характер, наприклад: сварка з батьками, відсутність модних кросівок або як найчастіше – мобільного телефону. І підліток просто і легко вдається до використання наркотиків, щоб позбутися певної проблеми [43].

Деякі з них роблять це з цікавістю, щоб дізнатися що ж це таке, коли ті вживаєш наркотичні речовини і якій від цього смисл. Більшість підлітків вдалися до споживання наркотиків не тому що, щоб це вирішувало якусь проблему чи просто піднімало настрій, а тому ще це модна.

Підлітки починають вживати наркотики, тому що в них може сформулюватися певна компанія, що буде їй казати те, що вживати наркотичні речовини – це круто та модна. Але вони не розуміють, як далеко може зайти ця «мода», тому що вони хочуть просто бути с компанією і вони їм довіряють у всьому що вони скажуть. А все що модна – треба повторювати [31].

Іноді для особистості вживати наркотики, це як спроба підняти собі настрій, отримати нові незвичайні емоції, відчувати себе більше сміливим або бути не такі як всі. Зазвичай вдавання до світу наркотиків відбувається на знак протесту проти нечесного способу життя, проти лицемірства та існуючих відносин (як найчастіше це в рамках сім'ї – між батьками, друзями та близькими).

Якщо наприклад батьки, не дозволяють дитині бути собою, особистість відчуває, що їй незручно із собою. І тоді, безумовно, вона буде шукати інше місце, де б вона та її певні здібності знадобилися і де б вона почувала себе собою й особистістю. Поведінка такого підлітка є відповіддю на неправильне ставлення батьків, вчителів та друзів до неї.

Бажання здатися дорослим також може призвести до вживання наркотиків. Куріння, до вживання ще алкоголю, наркоманії можуть здаватися

атрибутами, ознаками дорослої людини, що саме буде копіюватися підлітком. Підлітком можуть керувати саме бажання відстоювати себе і бути прийнятим у колі своїх товаришів. Найбільш «сприятливою» умовою, щоб спробувати наркотичні речовини, стають емоційні розлади, депресія, коли потрібно вирівняти настрій.

Здатність заспокійливих і психоделічних наркотиків впливати на негативні стани особистості (такі як тривога, депресія, стрес та дратівливість) змушує людей використовувати наркотики як «ліки». У в край важких обставинах коли наркотик стає засобом до самознищення, самогубства, що відбуваються досить повільно [42].

Якщо перша наркотична доза стає як певними ліками від депресії, наступна вже не буде лікувати індивіда як до цього, а навпаки, після дуже короткого часу, стає її джерелом.

Користуючись досвідом психологів, можна намалювати своєрідний «психологічний портрет» залежного від наркотиків підлітка. Взагалі такі підлітки є чутливими та емоційно не врівноваженими, які відчують труднощі у спілкуванні, їм важко адаптуватися, почувають себе некомфортно у суспільстві, їм надзвичайно важко впоратися із труднощами в житті.

В них нема певний стійких особистісних та суспільних інтересів, у них нема сформованих планів та установок на майбутнє, і авжеж впевненість у майбутньому може бути взагалі відсутня.

Ще одним наслідком гіперуваги батьків може бути залежністю дитини, що легко потрапляє під вплив більш досвідчених товаришів або компаній. Такого підлітка легко переконати спробувати наркотичні речовини. Також ще є певні підструктури, що саме може впливати на підліткові наркотизацію:

- Важливим фактором може бути мода на вживання наркотичних речовин (наприклад, мода на екстазі у клубах та на вечірках)
- Гедоністичні установки – очікування позитивних емоцій, незвичних підлітку переживань що пов'язані зі вживанням наркотичних речовин.

Також можна розглянути ще ряд факторів, що може впливати на наркотизацію особистості:

- Найважливішим фактором може бути мода на вживання наркотиків (мода на екстазі у нічних клубах та на вечірках, чи серед своїх друзів в їхньому дому);

- Гедоністична установка – це очікування позитивних емоцій, незвичайних переживань з вживанням наркотичних речовин. Дуже важливим мотивом для вживання наркотиків є очікування від вживання наркотичних речовин. Очікування базуються саме на попередньому досвіді, на відгуках інших про емоційні відчуття під впливом будь-яких наркотичних речовин.

- Дії деяких таких речовин пов'язуються підлітками з підвищенням сексуальних можливостей, незвичними для них еротичними переживаннями. Цей досвід може бути прямим (якщо сама людина починає приймати наркотичні речовини) або непрямим (якщо особистість дізналась та почала цікавитися про наркотичні речовини від книг, музики, телебаченню, інтернету тощо). В наш час в книгах і не тільки дуже люблять романтизувати вживання наркотичних речовин, вони це описують як саме відчуття незалежності, свободи, більше позитивних емоцій та збільшення сил в будь-якій справі. Тому психологічне очікування, може вплинути навіть сильніше, ніж фармакологічні ефекти наркотиків. ;

- Емоційна холодність та нечуйність;
- Байдужість до інших та егоїзм;
- Низькій рівень самоконтролю та безволля;
- Підозрілість, ворожість і ненависть до оточуючих;
- Асоціальність, порушення соціалізації, розрив відношень з іншими людьми. В їх емоційній сфері домінує тривога, стрес, протест який викликаний небажанням обмежень або заборони, ненависть до тих, хто чинить тиск на їх дії, прагнення слідуватиме тільки власним бажання, апатія, відсутність інтересів та почуття порожнечі.

За наявності природної схильності до наркоманії не всі люди стають наркозалежними. У сприятливих умов схильність до наркотичних речовин може матеріалізуватися і навпаки, правильне виховання не загострить, а погасить інтерес людини до вживанням наркотичних речовин, а також зменшить особистісне відхилення від звичайної норми поведінки [43].

Дуже важливим мотивом до вживання наркотичних речовин є певне очікування від вживання наркотиків. Ці очікування ґрунтуються на попередньому досвіді особистості чи на відгуках інших людей щодо емоційних відчуттів під впливом будь-яких наркотичних речовин.

Дії деяких речовин пов'язуються підлітками з підвищенням сексуальних можливостей які саме незвичні для підлітка, що виявляється певними еротичними переживаннями. Цей досвід може бути прямим (якщо сама людина використовує наркотики) або непрямим (якщо підлітки дізналися про наркотичні речовини та її дію від друзів чи знайомих друзів, телебачення, інтернету чи певних книг).

Дослідження вчені почали все з вивчення мотиваційної сфери. Відомо, що мотивація займає провідне місце а темпераменті особистості, оскільки багато в чому пояснює рушійні сили діяльності та поведінки. Результати досліджень свідчать, що найголовніші мотиви більшість підлітків вражають беззмістовністю. Отже, 79% підлітків, що розповідають про своє життя, уподобання, вони відзначають як найулюбленіші пасивно-розважальні види діяльності саме тільки слухати музику сидячи одному в кімнаті.

Такий вид розваги чи просто відпочинку собі підлітки люблять робити завжди, навіть коли в них є молодша сестра чи брат і музика для них є своїм видом «спасінням» чи навіть «відключенням» від зовнішніх обставин вдома. [40].

Як відомо, рушійною силою життєдіяльності людини є її потреби. Задоволення будь-яких саме потреб супроводжується позитивними емоціями. Особистість, яка не має певних відхилень у розвитку, вже в підлітковому віці

добре можуть усвідомлювати зв'язок між своїми діями, задоволеннями свої потреб та позитивними емоціями.

Важливим фактором впливу на виникнення наркозалежності є ситуація з мораллю у суспільстві. На цей час більшість соціологічних теорій вказує на посилення розвитку девіантних форм поведінки, з точки зору той теорії причиною є феномен соціальної аномії.

Дюркхайм описав аномію саме як відсутність змісту, кризи моралі, властиві в перехідних період, коли старого значення вже зовсім не існує, а нова система норм та цінностей ще не зовсім сформована. Мертон описує таку соціальну ситуацію як розбіжність громадських вимог і наявних ресурсів. Дарендофф поясняє аномію як ослабленням соціальних зв'язків. Мак Івер – це вже поясняє як ослабленням соціальних та моральних контактів.

Всі автори згодні у негативних оцінках впливу цього явища на суспільство і його інститути. Аномія посилюється під час реорганізації, перебудов у суспільстві, а також пов'язана зі швидкими економічними змінами [41].

Особистість підлітка який вживає наркотичні речовини, значно відрізняються за певними параметрами від звичних підлітків, що не мають проблем з наркотичними речовинами та інше. Саме це дає підставу вважати, що є схильність до вживання наркотиків.

Але якщо говорити саме про ранній юнацькій вік їм також як і підліткам властиві неспокій, тривога, роздратованість, диспортація у фізичному та ментальному розвитку, меланхолія та зниження працездатності.

Саме цей стан етап життя може характеризуватися також і позитивними проявами такі як: виявлення та обумовлення нових цінностей та формування певних звичок (читання книжок, прогулянки по місту), потреба відчуття єдності з природою та матеріальними справами, усвідомлення матеріальних і духовних цінностей що може бути як втілення спрямованості особистісних потреб, бажань і зумовлює саме настанову на відповідних життєвий вибір.

А якщо у особистості виявилась низька стійкість до певних несприятливих впливів на її стан, що є несформованим вмінням долати труднощі, то може виникати схильність до бажання вживати наркотичні речовини.

Найважливішим процесом цього віку є розширення кругозору індивіда, кола її спілкування, колективної приналежності та збільшення кількості людей, на яких юнаки орієнтуються.

Разом з тим, у цьому віці типовими є внутрішні протиріччя чи протиріччя з думкою своїх близьких людей, підвищена сором'язливість і одночасно агресивність та схильність займати свої крайні позиції та точки зору.

Отже, соціально-психологічними чинниками є певний ряд факторів, що властиві до таких дій особистості, щоб почати приймати наркотичні речовини.

Починаючи від складного дитинства з батьками, що може також приймали наркотичні речовини, чи постійно тримали дитину в постійній гіпер увазі, що призвело до того, коли особистість виростає, вона хоче більше свободі та таких же дорослих поступків, де згодом знаходить не дуже гарну компанію, де їй можуть запропонувати приймати наркотичні речовини. Або ж людина сама буде цікавитися наркотичними речовинами і їх зміну настрою та інше в організмі людини, і захоче також це відчувати на собі.

1.2. Вплив вікових особливостей на виникнення наркотичної залежності

Мотиви вживання наркотиків між юнаками та дівчатами істотно можуть відрізнятися. Так, саме традиційне мотиви є домінуючими для індивідів, на другому місці в юнаків стоять гедоністичні мотиви, тобто бажання отримати фізичне та ментальне задоволення від дії наркотичних речовин, а в дівчат – саме псевдокультурні мотиви, тобто вплив соціокультурного середовища [19].

Третє місце для юнаків посідають саме такі мотиви, що можуть позбавити їх нудьги, апатії, «порожнечі», що виявляється для них певним

способом підвищити ефективність поведінки, для дівчат – це підкорення впливу окремих осіб або рефератної групи, наслідування і аж потім – гедоністичні мотиви.

Але це не може залежати настільки від гендерних установ, тому що юнаки як і дівчата, можуть приймати наркотичні речовини, якщо це буде вимагатися наприклад від того круга суспільства де вони знаходяться в даний час. Так само і дівчата можуть приймати наркотичні речовини тому що їм скучно.

На останньому місці посідають такі мотиви, що пов'язані з демонстративною функцією наркотиків. Матеріали досліджень засвідчили, що у тих підлітків у яких виявили низькій рівень самоусвідомлення і вони схильні до вживання наркотичних речовин.

Чим більше відмінностей між світом дитинства і дорослим світом, тим сильніше виявляються напруження та конфліктність, яка юна людина повинна вміти долати навіть часом зовсім самотужки. Подолання труднощів починається при зіткненні суб'єкта з небезпеками, загрозами та вимогами суспільства [52].

За Лазарусом це відбувається у три стадії:

1. Когнітивна й афективна оцінка ситуації;
2. Оцінка саме альтернативних можливостей вирішення проблеми;
3. Оцінка, чи навіть переоцінка ситуації та вибір альтернативних форм поведінки;

Нездатність до міжособистісного спілкування, невміння знайти правильний вихід із конфліктних ситуацій можуть спрямувати особистість до неуспішного психологічного захисту та наркотизації.

Якщо порівняти ці дані з міркуваннями підлітків дівчат чи хлопців, у яких переважають мотиви певних спостережень, самореалізації, престижу, самовдосконалення, створюється певні враження, що підлітки, які більше схильні до вживання наркотичних речовин, живуть наче «уві сні» чи як інакше

сказати у «своєму світі», вони ніколи не замислюються над тим, що і для чого вони роблять певні дії.

Саме цей висновок стосується і мотивів вживання наркотиків також. Так 43% підлітків пояснили саме так: їм подобається вживати наркотичні речовини, тобто подобається відчувати дію наркотичних речовин на їхньому стані; 27% – було просто цікаво спробувати та відчути саме на собі дію наркотичних речовин, наприклад вони читали та дивилися певні відео про наркотичні речовини;

24% - вони не змогли дати певну відповідь, чому саме вони почали вживати наркотичні речовини; а інші 6% - не хотіли відставати від своїх друзів і робити те, що роблять вони, цей процент характеризує і бере в себе ці всі інші переліки, тому що зачастіше починають вживати саме тому, що так робить їх оточення і це «модна» [32].

Такі висловлювання підлітків фіксують лише зовнішні та поверхові мотиви виживання наркотичних речовин.

І це не виявляється якоюсь випадковістю. Адже для усвідомлення складних, глибинних або реально діючих мотивів своєї поведінки особистість повинна мати досить високий рівень розвитку особистості, особливо навички самоаналізу та прагнення зрозуміти себе.

Нині експерти зазначають, що загальний механізм розвитку схильності до вживання наркотиків полягає в тому, що наркотик викликає виділення в певній частині мозку речовини, яка називається «доріжкою метаболічної винагороди» в має назву «дофамін». Оскільки в підлітковому та юнацькому віці, зазвичай може не вистачати цього елементу.

Дофамін – ключовий елемент, і інші речовини, які можуть викликати наркотичну залежність, змінюють його вміст у головній частині мозку. На початку прийняття наркотичних речовин збільшуються виділення дофаміну, але з часом відбувається більше зворотній процес.

Зменшення об'єму виділення дофаміну зумовлює в наркозалежної особи не лише потребу поліпшити свій психічний стан, але й уникнути ментального

здоров'я. У зв'язку з тим, пошук та вживання наркотиків для поліпшення свого ментального здоров'я [52, с. 96-97].

Наркотичні речовини вживають для зміни психічного стану, входження в стан ейфорії. Вони викликають ілюзорні відчуття власної значущості та всемогутності, яскраві галюцинації, нереальне сприйняття часу, кольорів та іншого при стані наркотичного оп'яніння.

Ейфорія – це певний психічний стан людини, коли особистість здатна на даний момент відчувати, сприймати, згадувати, думати й фантазувати. В ейфорії проявляється некритичність і нездатність правильно, реалістично оцінювати те, що відбувається. Цей стан також впливає на мислення, сприйняття та пам'ять особистості. Все що бачить і чує людина, сприймається в радісному збудженні. Пам'ять ніби сама відсікає всі турботи та неприємності доки до того, поки речовина не перестане працювати як до цього.

Особистість думає, що вона по – справжньому щаслива. Очікує успіху тільки від своїх задумів та починань, вдячності і схвалення своїх дій оточуючими. При цьому різко змінюється самооцінка, вона стає значно завищеною [50]. Таким чином, вживання наркотичних речовин – це прагнення особистості наблизити свій психічний стан до ейфорії та уникнення негативних речовин.

Наприклад, особливо з тим, коли у людини вже є сім'я та діти, можна подумати, що у людини все для щастя є. Але для тої людина, яка вв'язалась в наркотики, тому що її пригнічують сімейні справи, постійне перебування лише вдома с дітьми та інше. Отже, для того щоб знову відчути ту радість, насолоду, незалежність від всього, спокій – особистість починає вживати наркотичні речовини.

Отже у період юнацтва, особистість повинна впоратися з великою кількістю завдань, зокрема також до виходу з батьківської оселі; визначити перспективу майбутньої професійної діяльності; досягти визнання в навчальній групі; створити дружні або ж партнерські стосунки; розробити власну шкалу цінностей та етичної самосвідомості як індивіда, що на даному

етапі значною мірою залежить саме від соціального оточення особистості – «психосоціального мораторію», яка являє собою простір для власного експериментування во всьому.

Саме у цей період виникає стан «нормативної кризи», яке зумовлене безліччю завдань (фізичне дозрівання, психічне дозрівання, засвоєння ролі дорослого, вибір своєї майбутньої професії і також найголовніше вибір «правильних» друзів та компанії). Ці проблеми перешкоджають вірний шлях до здійснення власної ідентифікації. Якщо наприклад у студента слабкі адаптаційні можливості, це може зумовити такий стан як фрустрація й зумовити схильність до вживання наркотичних речовин [50].

Також існує психологічна схильність до вживання наркотичних речовин в одних підлітках чи юнаків, і більша стійкість у протистоянні – в інших. Групи ризику за типом акцентуації:

- Особистості епілептидного типу мають схильність включно до постійного гніву, обуренню, розчарування, також часто частіше схильні до агресії та садизму. Після першого прийому наркотичних речовин у особистості може виникнути спрага до повторення вживання наркотичних речовин, що часом стає нездоланною.

- Неврівноважений тип. Такі особистості не мають твердої основи їхнього характеру, тому вони схильні до вживання наркотичних речовин.

- Істероїдний тип потребує постійної уваги, такі люди повинні бути в центрі кола всюди, вони повинні бути у захопленні, щоб справляти те саме враження на глядача, яке їм потрібне. Такі особистості згодні навіть шок, обурення та відразу, але щоб тільки на них реагували. Тобто вони приймають наркотичні речовини з метою пригорнути увагу до них.

- Комфортний тип. Це той тип людей, що сліпо та бездумно сприймає слова, ідеї лідера той групи де частіше приймають наприклад наркотичні речовини, тобто основні бажання людини, щоб жити, думати і діяти, як та авторитарна людина.

- Це той самий випадок коли людина попадає в погане середовище, де вона приймає всі звичаї та звички тієї компанії, зазвичай вдається до спроб приймати наркотичні речовини.

Внутрішній світ людини, що вживає наркотичні речовини треба починати саме з вивчення мотивації. Мотивація займає провідне місце у житті особистості, а тому багато чого прояснює в її поведінці загалом.

Основні причини виникнення наркотичної залежності це – відсутність змісту життя. Якщо особистість має власні цілі, мотиви саморозвитку, вдосконалення, вона дуже рідко вдається до вживання наркотиків.

Різниця з мотивацією особистості, що приймає наркотичні речовини, полягає саме в тому, що він діє саме не цілеспрямовано та не передбачає результати власних дій [51].

Наприклад, ті підлітки, що вірять у власне успішне майбутнє та вважають його наслідком власних зусиль. В цілому відомо, що життям людини рухає вимога до певних корисливих дій. Реалізація потреби пов'язана з позитивними емоціями. Особистість яка не приймає наркотичні речовини, знає саме про зв'язок між діями, задоволеннями потреби і позитивними емоціями.

Низький рівень обізнаності виявлено серед тих особистостей, які саме схильні до вживання наркотичних речовин, у них відсутні навички самоаналізу і здатності до самопізнання. Є різниця в мотивації бажання перемоги та страху невдачі. В залежних людей наявне небажання перемоги та пробувати подолати труднощі, в результат інтелектуальних зусиль. Однак, незважаючи на це, вони мають занадто високий рівень незадоволення.

У нашій країні відбулися дуже різкі зміни, перебудова суспільних норм, тобто людям стало найважче оцінювати певні ситуації, особливо для молоді. На цьому фоні відбувається швидка наркотизація нашого суспільства, соціальні заворушення та швидку зростання числа психічно хворих людей.

Різкі зміни у суспільстві породжують так звану кризу соціальний установ, з яких найбільш важливою є сім'я. Уособлення інституту сім'ї може

призвести до формування деавітної поведінки, також включаючи наркоманію. Розпад сім'ї – не єдиний наслідок соціальних процесів, інший наслідок – криза виховання, оскільки родина являється більш відповідальною за соціалізацію та виховання. Наприклад, найбільш часто наркоманія виникає через негативний досвід, помилки шкільного та сімейного виховання [67].

Завдяки послабленню впливу державних установ соціалізації (шкіл, підліткових організацій та шкільних закладів) зросла роль саме значення молодіжних груп. Вони стали фактором виховання для людей, але вони не в змозі сформувати адекватних соціальних норм, повністю і цілком відповідати на вимоги суспільства в цілому. Молодіжні субкультури часто є руйнівними, і тими, що сприяють формуванню антисоціальних форм поведінки та девіаціями. Негативний соціальний і культурний вплив молодіжних товариств проявляється в не контрольованості, неглибоких відносинах, також розвиток певних негативних форм поведінки (брутальність, негативізму, агресії, дискримінації та інше), що зайві до широкій толерантності до соціальних відхилень, великому акценті на зовнішньому.

Хоча деякі з таких груп й існують для спілкування, вони реалізують для підлітка сценарій самотності у натовпі. Чинником наркозалежності може стати гіпо або гіперувага з боку батьків чи членів сім'ї.

Особистість з браком уваги з боку дорослих мають зниження самооцінки, комплекси неповноцінності; ті хто кинуті своїми батьками, вони можуть відчувати жагу помсти і ненависть до дорослих людей.

Життя особистості яке повністю контролюється з боку батьків, коли вона почне зростати, це стане самою проблемою для людини.

Людина намагається стати незалежним будь-яким доступним йому засобом, навмисно йде на конфлікт з дорослими, зухвало може порушувати стандарти поведінки, передбачені для нього. Для таких людей світ наркотичних речовин стає самою ілюзією волі від постійного контролю.

Саме ще одним наслідком гіперуваги батьків є залежність людини, що легко може потрапити під вплив більш досвідчених товаришів або групи, що

також переживали такий контроль від батьків, і будуть затверджувати, що приймання наркотичних речовин, це той самий спосіб відчувати себе дорослим та вільним на певний час.

За наявності природної схильності до наркоманії не всі люди стають наркозалежними. У сприятливих умов схильність до наркотичних речовин може матеріалізуватися і навпаки, правильне виховання не загострить, а погасить інтерес людини до вживанням наркотичних речовин, а також зменшить особистісне відхилення від звичайної норми поведінки [2]. Але є ті випадки, коли в сім'ї хтось із родичів приймають наркотичні речовини, і людина може захотіти спробувати їх дію на своєму організмі.

1.3. Визначення причин виникнення наркозалежності в сучасному соціокультурному середовищі

Проблема наркотичної залежності є надзвичайно актуальною в нашому сучасному суспільстві тому, що у нас в Україні знаходиться певна кількість людей, які мають наркотичну залежність і з кожним роком число наркозалежних нажалі тільки збільшується. Боротьба з цим явищем є дуже важливим фактором в нашій країні. Оскільки, По-перше вплив наркоманії зазнають в переважній більшості молодь та енергійні особистості, які гинуть через 4-10 років, після першого вживання наркотичних речовин [15]. По-друге, наркоманія утворює, ще велику кількість проблем таких як:

- Злочинність;
- Розповсюдженість СНІДу;
- Тяжких хвороб та інше;

Внаслідок також фізичної та соціальної деградації особистості, особистості що мають наркотичну залежність випадають із суспільного життя (трудового, соціального та сімейного).

На даний момент виявлено досить багато причин виникнення наркотичної залежності. До них належать: цікавість до наркотичних речовин

(особливо їх вплив на організм людини), вплив однолітків, проблема соціалізації, внутрішні конфлікти, бунтарство та інше.

Особливо надмірне зловживання наркотичних речовин в молодіжному суспільстві – уражається і на цей час і на майбутнє суспільства. Речовини та препарати, не включені в список наркотиків, як правило, ще більш злоякісні і призводять до ще більшого збитку для особистості, а потім загалом і для суспільства.

Колись, ще до повного вивчення виникнення наркотичної залежності, наркоманія розглядалась тільки як моральна і психологічна проблема. Нині вже більше є розуміння, що це не тільки моральна і психологічна проблема, але це і хронічне зворотне захворювання, яке має як особистісні так і соціальні причини. Широке розповсюдження наркоманії в розвинутих країнах багато в чому є наслідком тих соціальних умов, які там існують, а саме:

- Відсутність роботи
- Невпевненість у майбутньому, собі та інше
- Щоденні стреси
- Тяжкий нервно-психічний стан

Отже, саме прагнення отримати допінг, який буде давати певне відчуття наповненості силами, хоча б на короткий проміжок часу, для того щоб відволіктися від того пригнічуваного стану та проблем на деякий проміжок часу.

Люди часто вперше вживають наркотики через елементарну цікавість (читають про це книжки, статті, дивляться відео про ці речовини, або дізнаються про це від своїх друзів), намагаючись змінити свій настрій, ставлення до дійсності від навколишньої дійсності або свій емоційний стан.

Наркотичні речовини є діючим засобом від нудьги, тривоги, пригніченості, самотності та болю. Вони також швидко задовольняють прагнення людини отримати нові відчуття [16].

Широко поширена думка, що інтерес особистості до наркотичних речовин є симптомом певного внутрішнього неблагополуччя, дисгармонії у

розвитку особистості, і ті речовини виступають як спосіб психологічного захисту та компенсації.

Таким чином наркоманію можна розглядати як високо адаптивний спосіб поведінки, відмова від будь якого є неадаптивним кроком, що сполучений з ризиком невизначеності й відповідальністю за себе.

При цьому, твереза поведінка не гарантує людині ні щастя, ні легкості буття, а вживання наркотичних речовин гарантує людині «зникнення» світу з його проблемами. Якщо реабілітаційна програма не дає чіткої відповіді на таке питання як; «А що дієве тепер?» - вона малоефективна.

Психологічні підходи вивчення причин вживання наркотиків:

1. Когнітивний підхід. Найбільш розповсюджене в поясненні причин і наслідків наркоманії в рамках когнітивного підходу знайшла концепція локус-контролю. Так на думку М. Ратера, одні люди приписують свій образ дій внутрішнім причинам, інші пояснюють це як зовнішніми обставинами. Люди що вживають наркотичні речовини, впевнені в тому, що вони вживають наркотичні речовини з вини інших людей або через певний випадок.

Тому можна зробити такий висновок, що вони не можуть кинуть вживати наркотичні речовини через відсутність внутрішнього контролю. Когнітивний підхід допомагає розкрити складність взаємодії людиною та тими виникаючими ситуаціями [5].

2. Психоаналітичний підхід. Психоаналітичні дослідження вживання наркотичних речовин зводяться в основному до пояснення виникнення залежності саме як дефекту у психосексуальному дозріванні, що веде до оральної незадоволеності, що буде приводити до оральної фіксації. Виходячи з таких пояснень, залежність розглядається як регресія, яку можна зупинити шляхом усунення цієї регресії [5]. Так як вона ніколи не може бути задоволена повністю, фрустрована особистість реагує вороже, замикається в собі, що саме призводить в свою чергу до психічного руйнування. Для таких людей, наркотики є засобом, що звільняє від фрустрації шляхом викликання ейфорії. Наркоманія розвивається на основі актуально виникаючої в підлітковому віці

в спілкуванні між дорослим і дитиною або в підлітковому середовищі психічної напруги. Саме в сфері відносин, вперше виникає ґрунт для розвитку наркоманії.

4. Трансактний аналіз. У теорії Е. Берна не знаходиться певного чіткого визначення ц розуміння сутності виникнення наркоманії. Відповідного до його теорії нормальний розвиток особистості відбувається, коли найважливіший аспекти батька, дорослого і дитини узгодяться один з одним. Це люди з певними належними границями «Я» , у яких можуть бути серйозні внутрішні конфлікти, але які здатні збалансувати батька, дорослого або дитину таким чином, зоб «дозволити» кожному виконувати свої функції. У зв'язку з цим, багато дослідників висловлюють припущення, що в людини з схильністю до вживання наркотичних речовин домінує одне з його его-станів, швидше за все це дитина, або один его-стан зацікавлений іншим [2].

Наркоманія також може бути розглянута як гра, в якій кожен учасник (наприклад це можуть бути члени родини, організації, що «рятують») буде займати певну позицію. Гра – це по-суті, штучність поведінки та неможливість досягнення спонтанності.

Коли відсутня щирість – відбувається програванням сформованим і звичним ситуаціям. У такій грі начебто здержує певну користь, але її учасники в таких умовах не можуть розвиватися, змінюватися, таким чином не мають можливості розв'язувати дану проблему, робити те, що могли б привести до повного одужання. Такі взаємини фіксують психічну залежність від наркотиків.

5. Системний підхід. З позицій цього підходу наркоманію можна визначити як системний комплекс, що включає елементи які різні по своїй природі, за ступенем та її динамікою. Якщо розглянути наркоманію саме з погляду системної сімейної психотерапії, то це сімейне захворювання, тобто «сімейна проблема».

Сімейним захворюванням виявляється те, що людина яка має наркотичну залежність, він «втягує» у свою хворобу всіх близьких йому

людей, у яких формується співзалежність. Тобто, вона у свою чергу перешкоджає адекватному сприйняттю дійсності, спотворює характер внутрішньої сімейної взаємодії, тобто таким чином розвиває саме психічну залежність. Якщо батько чи мати залежить від психоактивних речовин, то це згубно відображається на дитині, ще до того як вона сама може почати також вживати наркотичні речовини. Тому що дитина яка росла в сім'ї де батьки були наркозалежними, сприймається вплив усього комплексу факторів, що можуть призвести до розвитку захворювання. Виростаючи вона перенесе цей досвід у доросле життя, й є така вірогідність, що вона буде також приймати наркотичні речовини як і її батьки, чи вона навпаки буде від цього остерігатися та буде від цього рятувати інших [17].

Таким чином, у рамках існуючих сьогодні напрямків у психології, нажаль, ні одна теорія або концепція, не може повністю пояснити ті чинники, що пов'язані з зловживанням наркотиків, не застосовуючи запозичень із інших теорій, ігнорування того, що «не пояснюється».

Отже, не дивлячись на те, причин того, що люди починають вживати наркотичні речовини дуже багато, наприклад бажання розширити коло спілкування, тому що людину можуть зацікавити то коло людей, що роблять із себе крутих, модних та незалежних від батьків та інше, якими наприклад не можуть бути ті, хто йдуть в такі компанії. Але, в багатьох випадках виникнення залежності могло б не відбутися, якби вчасно була надана допомога і в перш чергу з боку батьків, однолітків та школи.

Соціальні теорії. Соціальні теорії пояснюють вживання наркотичних речовин саме як відповідь особистості на тиск, що відбуваються в суспільстві. Наприклад, один із теоретичних напрямків розглядає наркоманію серед молоді, саме як специфічне вираження протесту проти соціального прогресу. А інший напрямок затверджує, що молодь залучається до наркотиків, щоб продемонструвати неприйняття способу життя, наприклад те, що йому намагаються нав'язати його батьки.

Теорія взаємодії. Згідно цієї теорії, обставини у яких людина починає вживати наркотичні речовини, безпосередньо залежать від спілкування з тими людьми, що мають більший досвід в наркотичній сфері. Особистість, що не може прийняти вибір (приймати чи не приймати наркотичні речовини) або вже має початковий досвід вживання, знаходить підтримку з боку тих, хто приймає наркотики, але з більшим стажем чим та людина. І саме таким чином особистість вступає в кампанію, в яких крім однакових поглядів на життя, музики, моди й занять у вільний час, очікується саме також і вживання наркотичних речовин.

Саме у процесі звикання особистість починає поступово відчувати задоволення від прийому наркотичних речовин. Первинний опір поступово буде змінюватися байдужістю, зменшується разом з почуттям провини, а потім зовсім зникає.

Уже в початковій фазі особистість вчиться не звертати уваги на певні негативні наслідки своєї поведінки під дією наркотиків і переживає лише приємні відчуття. Але також. З часом особистість може залишити ту компанію та приймати наркотичні речовини незалежно від інших [18].

Теорія особистості. Ця теорія ставить в основу саме психологічні потреби. Відома популярна думка про марихуану як про наркотик «відносно безпечний, не більш шкідливий, ніж алкоголь, та спосіб відходу від реальності».

Люди у яких є почуття невпевненості, в основі якого лежать емоційні проблеми й невротичні конфлікти, схильні до вживання наркотичних речовин з допомогою інших хімічних речовин. Можливо, деякі можуть люди можуть приймати героїн або інші речовини з метою зменшити почуття страху, втечі від громадкості й задоволення саморуйнівних прагнень.

Отже, у цьому контексті теорія особистості протиставляється теорії взаємодії, що підкреслює умовну модель поведінки хто вчиться чомусь іншому. Але з іншого боку, у теорії особистості вважається; використання

заборонених засобів є одним із симптомів психічних порушень особистості [18].

Незважаючи на ефективність кожної з тих теорій, все-таки жодна з них не в змозі дати відповіді на питання – «Чому людина приймає наркотичні речовини?» Тому що наркоманія, по суті, є широкою гамою порушень, що залежить тільки від певних обставин. Окремі типи людей більше піддаються порушенням, викликані несприятливими зовнішніми впливами. Наприклад у людини померла дуже близька людина, і вона може справитися з болем та горем завдяки наркотичним речовинам, щоб на певний час позбутися поганих відчуттів. У зв'язку з тим і існує диференційована схильність до вживання наркотичних речовин.

Висновки до розділу 1

Соціально-психологічні чинники виникнення наркотичної залежності розглядається як неуспішна спроба психологічного захисту людини в негативних ситуаціях, що виникають у неї в житті шляхом вживання наркотиків. Завдяки всім факторам, що були розглянуті в цьому розділі, допомагають більше зрозуміти як саме і чому у людей виникає наркотична залежність.

Вплив вікових особливостей на виникнення наркотичної залежності ґрунтуються лише на зовнішніх та поверхневих мотивів виживання наркотичних речовин.

Для усвідомлення складних, глибинних або реально діючих мотивів своєї поведінки особистість повинна мати досить високий рівень розвитку особистості, особливо навички самоаналізу та прагнення зрозуміти себе. Прагнення бути незалежним від постійного контролю батьків, робити дорослі «справи» та вирішувати самим певні проблеми. Спроба відволікання від загальних проблем вдома, в навчанні.

Визначення причин виникнення наркозалежності в сучасному соціокультурному середовищі. В цьому розділі було розглянено проблеми

наркотичної залежності, що є надзвичайно актуальною в нашому сучасному суспільстві.

Більшість людей починають вживати наркотичні речовини коли вони знаходяться в тому оточенні, що також може підштовхнути до вживання наркотичних речовин, чи також спадковістю від батьків, що все своє життя приймали наркотичні речовини, та це також може спровокувати бажання та інтерес до вживання наркотиків.

Також причини виникнення наркоманії можна характеризувати як соціальні та психологічні чинники, розглянемо про них детальніше.

– **Соціальні причини наркоманії**

До даного типу причин підліткової наркоманії відноситься недостатня турбота і контроль з боку батьків. Діти не отримують належної уваги від своїх близьких, намагаються знайти її у друзів, знайомих, в тому числі у людей, прямо або побічно пов'язаних з вживанням наркотиків.

Підлітки прислухаються до думки авторитетної для них людини і намагаються змодельовати його поведінку, приймаючи наркотики заради того, щоб отримати відчуття, які відчуває їх кумир;

– **Психологічні причини наркоманії**

Підлітки у віці 12 – 15 років переживають інтенсивну зміну фізіології тіла і психіки на гормональному фоні. Підштовхнути підлітка до вживання наркотиків, можуть такі психологічні чинники як: проблеми в родині, підліткове насильство, неправильне виховання, психологічний вплив ровесників, а також індивідуальні особливості вікового розвитку. В результаті, підліток намагається піти від наявних проблем найпростішим способом – прийомом заборонених речовин;

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИННИКІВ ВИНИКНЕННЯ НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ

2.1. Організація дослідження та психодіагностичні методики соціально- чинників виникнення наркотичної залежності

У першій частині роботи було розглянуто теоретичні основи вивчення проблеми виникнення наркотичної залежності. У процесі аналізу психологічної літератури була висунута наступна гіпотеза: особливості виникнення наркотичної залежності обумовлені їх особистісними характеристиками.

У ході проведення дослідження ми опиралися на такі методологічні принципи:

1. Принцип комплексності та системності.

З точки зору системного підходу дотримуються його основні позиції: виділення системно утворюючого фактору, наявність окремих елементів системи, їх структурування, наявність зовнішніх зв'язків та генезис системи.

2. Процесуальний принцип, за ним умови фізичного розвитку і руслі якого розглядаються не як застиглий конгломерат, а як взаємозумовлений з динамікою, її характером та конкретними особливостями.

3. Принцип конфліктності, він передбачає наявність можливих протиріч, що виникають у процесі розвитку.

4. Принцип виховного впливу, цей принцип вимагає виявлення виховного потенціалу з протидії виникнення наркотичної залежності в плані реалізації ідей позитивної самореалізації.

5. Принцип прогнозуючого розвитку, тобто орієнтація вирішення виникнення наркотичної залежності та її недопущення.

Такий підхід дозволяє провести експеримент з позиції прогностичності, цілісності та чутливості до змін середовища особистості.

Дослідження проводилося в кілька етапів:

- На першому етапі була визначена проблема та актуальність дослідження.
- На другому етапі було сформульовано методологічний апарат: мета, завдання, об'єкт та предмет.
- На третьому етапі було визначена вибірка випробовуваних. Випробовувані є студенти та школярі у віці від 16-30 років, в кількості 49 людей.
- На четвертому етапі дослідження полягав у підборі методик для проведення обстеження.

Для визначення соціально-психологічних чинників наркотичної залежності, використовувалися наступні методики:

1. Опитувальник Леонгарда-Шмішека (поширений варіант)

Цей опитувальник призначений для типу акцентуації особистості, є реалізацією типологічного підходу до її вивчення. Опублікований Г. Шмішеком у 1970 р., складається 88 питань, на які потрібно відповісти «так» або «ні»

Основних рис значно менше, але вони є стрижнем особистості, які визначають її розвиток, адаптацію і психічне здоров'я. При великому ступені виразності основних рис вони накладають відбиток на особистість у цілому і при несприятливих соціальних умовах можуть руйнувати її структуру. ;

2. Діагностика темперамента Стреляу, РТТ

Регулятивна (регулююча) Теорія темпераменту Яна Стреляу була розроблена в 1974 на основі концепції Павлова про те, що темперамент грає важливу роль в адаптації індивіда до навколишнього середовища, а також на основі поняття оптимального рівня збудження, розробленого Д. Хеббом.

3. Тест соціального самоконтролю Снайдера

Ця шкала являє собою опитувальник, який призначений для вимірювання «соціального самоконтролю» – тобто особистісної характеристики, що спрямована на досягнення соціальної пристосованості особистості в суспільстві;

4. Тест міжособистісних відносин Т. Лірі

Ця методика створена Т. Лірі, Г.Дефоржем, Р.Сазек в 1954 році. Методика призначена для дослідження уявлень особистості про себе і про ідеального «Я», а також ще для вивчення взаємин у групах.

За допомогою цієї методики виявляється переважаючий тип відносин до людей в їх самооцінці та взаємовідносин.

Опитувальник містить 128 суджень, з яких у кожному з 8 типів утворюються в загальному 8 типів, які упорядковані по висхідній інтенсивності.

Ця методика побудована так, що ці судження, спрямовані саме на з'ясування будь-якого типу відносин, які розташовані не підряд, а особливим чином: вони групуються по 4 і повторюються через рівну кількість визначень. При обробці підраховується кількість відносин кожного типу.

2.2 Аналіз результатів дослідження соціально-психологічних чинників виникнення наркотичної залежності

Опитувальник Леонгарда-Шмішека

Рис 2.1 Графічна обробка результатів (Шмішека)

У його основі лежить концепція «акцентуйованих особистостей» К.Леонгарда. Відповідно до цієї концепції, риси особистості можуть бути розділені на дві групи: основну і додаткову.

Завдяки опитувальнику було діагностовано такі 10 типів акцентуації в характері:

1. Демонстративний тип (22). По шкалі саме на цьому типі визначаються виражена акцентуація. У особистості, що має високі високі бал, для людини найголовніше бути в центрі увазі, бути постійно серед людей. Вони можуть зробити все, навіть якщо це буде виглядати дивно. Для таких людей в пріоритеті серед інших людей чи про батьках, головне потреба у визнанні, спрага до постійної уваги, жадоба влади та похвали за те, що вони зробили.

2. Застрагаючий тип (22) Такі бали набирають саме ті особистості, які готові до недружелюбності до іншої людини, вони постійно знаходяться в захисті свого «Я». При цьому інші достатньо самокритичні і визнають схильність до затяжних афектів (наприклад: ревність, образливість та підозрілість).

3. Педантичний тип (19). Такі показники дають нам зрозуміти те, що для таких людей характерні стереотипність та негнучкість мислення, котрі здійснюють деструктивний вплив на поведінку людину. Людина може вступати в конфлікти дуже рідко, тому що в них вона виступає пасивною стороною, чим тією яка буде участувати в конфлікті.

В той же час, вона не любить будь-яке порушення її особистого порядкум, тобто не стримання обіцянок та інше від іншої людини. Такі люди зазвичай переживають тяжкі травмуючи травми, що заважають їм бути достатньо відкритими та щирими.

4. Збудливий тип (6). За пониженим показником, можна сказати те, що люди без емоціонально реагують на те, що відбувається навколо нього та поряд з ним, особливо з такими ситуаціями, що не торкаються їх самих. Тобто у людини яка приймає наркотичні речовини, їй загалом ні про що не каже, те

що їм це може шкодити, я на те як їм будуть намагатися допомогти рідні чи друзі.

5. Гіпертимний тип (19 балів) Такі люди більше схильні к риску потрапити в конфлікти, тому що цей тип саме вказує на те, що самооцінка людини та її власне бачення на певні ситуації можуть цим слугувати. Такі люди люблять постійно знаходитися в компаніях, постійно бути в центрі увазі. Вони частіше не серйозно відносяться до тих справ, що потрібно виконати, тому що їм це може бути не цікаво.

6. Дистимічний тип (19 балів) Такому типу властива така риса характеру, як самотність. Вони віддають перевагу більше провести часту наодинці, вони не люблять шумні компанії та будь-які приміщення, де знаходяться занадто багато людей, особливо тих, яких вони зовсім не знають.

Але також, тим людям яким вони більше довіряють, вони готові їм підкорятися, тобто вони легко зможуть погодитися приймати наркотичні речовини, особливо якщо це по словам її друзів «зробить щасливішою і розслабитися хоч на певний проміжок часу».

7. Тривожний тип (15 балів) З таким показником, люди схильні до того, що вони не хочуть розстроювати інших, вони залежні від думки інших людей, та схильні вчиняти необдумані вчинки, наприклад все ж таки піти на риск, та з певною компанією вживати наркотичні речовини, якщо вона наприклад не подумавши погодилась з ними це зробити, але потім передумала. Але ця людина, вже не зможе відказати іншим, тому що їй важлива їх думка і щоб вони надалі були поруч з нею.

8. Екзальтований тип (6 балів) Таким людям характерно скривати свої емоції та почуття від інших людей. Вони схильні бути панікерами, бистрим зміненням їх настрою та стану, вони можуть легко переходити від стану радості до апатії.

9. Емотивний тип (9 балів) За такими низькими показниками, можна сказати те що вони дуже з холодом відносяться до певних речей, вони не згодні емоціонально відкликатися на події навколо неї.

10. Циклотимічний тип (2 бали) З такими низькими показниками, можна зробити висновок на тому, що такі люди більше схильні до поганого настрою відчуженням від інших своїх друзів чи батьків. Їм притаманні часті роздратування на будь-які зауваження в сторону їх поведінки.

Коефіцієнт кореляції Спірмена має таку низку значень за Шмішеком: Демонстративний – 0, 962; Застрягаючий – 0, 903; Педантичний – 0,955; Збудливий – 0, 947; Гіпертимний – 0, 964; Дистимічний – 0, 973; Тривожний – 0,958; Екзальтований – 0, 981; Емотивний – 0, 907; Циклометичний – 0, 951;

Дані для вибірки $N = 49$ критичні значення коефіцієнту Спірмена становлять 0, 285 при рівні значущості 0, 05 та при 0, 238 при рівні значущості 0, 01.

За цими результатами після проходження опитувальника, такі дані мають достовірні результати. За Леогардном–Шмішеком можна сказати те, що більш за всього досліджувані закриті від нових знайомств.

Їм більше зручніше бути серед тої компанії де він вже відчуває себе як вдома та просто собою.

Але за тим, що вони постійно знаходяться в одному колі спілкування, їм страшно за те, що вони щось не то зроблять чи скажуть, що буде слугувати тому, що вони можуть залишитися наодинці без друзів.

Тобто їм важливо робити все, що робить його компанія, щоб не залишатися в стороні і не бути «білою вороною». Але також, коли вони знаходяться вдома не поруч с друзями, де їм зможуть наприклад зрозуміти та підтримати, вони залишаються більше наодинці, якщо відносини вдома з батьками погані, і людина не хоче з ними про що небудь балакати, щоб не відчувати себе знову погано. Чи таки їм деколи хочеться відпочити від своїх же друзів, побути на одинці та нікуди не виходити, проводячи час вдома, слухаючи музику чи інші вподобання.

Діагностика темперамента Стреляу, РТТ

Ян Стреляу визначив, що властивості нервової системи Павлова можуть використовуватися для опису таких показників темпераменту, як

- екстраверсія
- інтроверсія,
- стабільність
- нейротизм.

Нижче в інтерпретації даних ми можемо зробити висновок, які показники за темпераментом можуть нам показати чинники до того, чому людина починаю споживати наркотичні речовини, що саме може буде тривожним дзвіночком, щоб зрозуміти чи є у людини властивість та бажання до вживання наркотичних речовин.

Інтерпретація результатів:

- 1) Рівень процесу збудження – норма від 25 до 49, 62 – вище середнього.
- 2) Рівень процесу гальмування – норма від 21 до 43, 61 – вище середнього
- 3) Рівень рухливості нервових процесів – норма від 24 до 48, 58 – вище середнього
- 4) Рівень урівноваженості по силі – норма 0,85, 1,12, значення вище середнього 1,14

Таблиця 2.1.

Показники проходження тесту Я. Стреляу

Назва шкали	М-середнє нормативної вибірки	S-Стандарте відхилення
Рівень процесу збудження	49	12
Рівень процесу гальмування	49	12
Рівень рухливості нервових процесів	49	11
Рівень урівноваженості по силі	49	0,34

- Рівень процесів збудження за результатами від середнього балу, це означає що у людини є слабкість в процесах збудження, бистріне виявляється заторможення в роботі.

Наприклад не висока продуктивність в тому, що їм потрібно зробити по роботі, навчанню, чи по іншим справам, висока стомлюваність, на низькому рівні також знаходиться працездатність та виснажливість.

- Рівень процесу гальмування За низькими балами це означає, що у людини є теж слабкість процесів гальмування, виражена імпульсивність в діях у відповіді на певний стимул.

Виражено слабкий самоконтроль в поведінкових реакціях, невимогливість і поблажливість до себе, тобто людина може себе пожаліти в будь-якій справі, не робити це, і наприклад відати перевагу іншому, тобто будь-яку домашню роботу та інше.

Також слабкий самоконтроль виражено в висловлюванні того, що їм дійсно важливо, що вони хочуть, і вони будуть робити те, що їм скажуть інші.

Рівень рухливості нервових процесів низькі бали за тією шкалою характерні для таких людей, які схильні працювати по стереотипу, не очікующих швидких та несподіваних змінень в діяльності, вони не пригодні для роботи яка містить в собі швидкі змінювання умов.

- Рівень урівноваженості по сили найнижчий бал дає нам зрозуміти те, що у таких людей неурівноваженість в сторону гальмування, тобто процеси гальмування не урівноважують собою процеси збудження. Характерне врівножений настрій, слабкі емоціональні переживання, добре терпіння, холоднокрівність, не возмутиме відношення до опасності та інше.

Коефіцієнт кореляції Спрімена має таку низку значень за Стреляу:

- Сила процесів збудження – 0, 989;
- Сила процесів заторможення – 0, 908;
- Подвижність нервових процесів – 0, 957;
- Урівноваженість по силі – 0, 989;

Дані для вибірки $N = 49$ критичні значення коефіцієнту Спірмена становлять 0,28 при рівні значущості 0,05 та при 0,238 при рівні значущості 0,01. За тими результатами після проходження опитувальника, такі дані мають достовірні результати.

За Стреляу рівень процесу збудження, сила процесу гальмування, подвижність нервових процесів та урівноваженість по силі мають низькі показники, свідчать про те, що у досліджуваних не проявляються захоплення до тих справ, що цікавили їх раніше, вони відчують до всього апатію і не можуть робити, наприклад домашні завдання швидше коли горить дедлайн, і їх це все більше буде тормозити, і потім вони зовсім нічого робити не будуть.

Також те, що у більшості є слабкий самоконтроль до всього, що вони роблять чи будуть робити далі по житті, які в них буде складатися відношення з оточенням, як вони будуть приймати будь-які запрошення.

Тест соціального самоконтролю Снайдера

За графіком нижче можна зробити таких висновків, що у людей більше переважає низький результат на самоконтроль в суспільстві. Але є і високі показники. Розберемо ці два показники детальніше.

Рис. 2. 2 Графічна обробка результатів (Снайдера)

Високий рівень характеризує те що такі люди, вони схильні до свого особистої поведінки серед інших. Вони здатні включатися в будь-яку соціальну ситуацію, чим більше чіткі вимоги.

Наприклад, люди вибирають ситуацію, яка потрібна для прояву товариськості і будь-якій формі, а не ситуації, що вимагає прояви товариськості взагалі.

У людей, що мають низькі показники соціального самоконтролю, вже характеризує те, що вони мають протилежні якості: тобто вони мало переймаються адекватністю своєї поведінки і емоційної експресії та не звертають уваги на нюанси поведінки тих людей, що поруч з ними.

Але, це не означає, що вони менше емоційно виражені. Їх поведінку і емоції залежать виключно від їх внутрішнього стану, а не від вимог ситуації, як у тих у котрих високі показники по шкалі.

Звідси є висновок, що особи з низьким рівнем соціального самоконтролю не мають розвинених навичок самоконтролю і управління своєю поведінкою.

Коефіцієнт кореляції Спірмена має значення 0,920. Дані для вибірки $N = 49$ критичні значення коефіцієнту Спірмена становлять 0,285 при рівні значущості 0,05 та при 0,238 при рівні значущості 0,01.

За тими результатами після проходження опитувальника, такі дані мають достовірні результати.

За Снайдером у досліджуваних слабо виражений самоконтроль і певних подіях серед своїх друзів чи рідних, в них виражена імпульсивність, що може слугувати тому, що особистість може швидко погодитись на те, щоб прийняти наркотичні речовини, тому що по словам «друзів» це допоможе їй знайти себе, свої сили, та відчувати себе просто спокійно і не думати про проблеми в навчанні чи вдома.

Але також вони і зависять від думок своїх близьких та інших в їх оточеннях, що можуть давити на їх психічний стан, і де люди захочуть стати більше незалежними та дорослими в очах всіх.

Але нажаль, це бажання не приведе до чогось корисного, особливо якщо людина потрапить до тої компанії де приймають наркотичні речовини, і в такий момент, коли особистість вона не впевнена в собі та своїх діях, може погодитись приймати наркотичні речовини.

Ось саме в тому і погано, коли людина має низький самоконтроль, але навіть якщо має і високий самоконтроль, то такі особистості усвідомлено йдуть приймати наркотичні речовини.

Тест міжособових відносин Лірі

За допомогою цієї методики виявляється переважаючий тип відносин до людей в їх самооцінці та взаємовідносин досліджених з їх оточенням, друзями, сім'ями та всіма.

Нижче в графіку показано результати дослідження тесту Т. Лірі.

Рис 2.2. Результати проходження тесту Т. Лірі

Інтерпретація реального «Я»

1. Владний – лідируючий (5 балів). При невеликих виражених балах (до 8) особистість показує впевненість в собі, така людина добрий радник, наставник і організатор серед інших.

Їм властиво постійно допомагати і брати участі наприклад, в організації спектаклів, походів в гори, або вечерінок, і вони мають дуже велику «популярність» серед свого оточення.

2. Незалежний – домінуючий (14 балів) При таких високих балів, можна сказати те, що такі люди досить самовпевнені, вони мають власну думку, вони займають відокремлені позиції в своєму оточенні. Вони відчувають певне перевагу над іншими.

3. Прямолінійний – агресивний (14 балів) За такими високими показниками можна зробити висновок на том, що такі люди вони дуже не дружелюбні, вони помірні, завзяті та недовірливі до інших нових людей в їх оточенні.

4. Недовірливий – скептичний (10 балів) За високими показниками, такі люди не можуть довіряти інших, вони мають меланхолічний характер, частіше вони ображаються, до всіх вони відносяться з підозрілістю.

5. Покірно – сором'язливий (3 балів) При низьких балах цю шкалу можна описати так, що це про тих людей, що не впевнені в собі. Вони готові слідувати за іншими, хто має більший «авторитет» ніж ця людина.

Вони слідують за думкою інших, наприклад з тими же наркотичними речовинами, йому буде цікаво спробувати, чи він захочу спробувати це під тиском тієї людини, якої вона не здатна відказати. Також таким особистостям тривожність, постійно звинувачити себе во всьому.

6. Залежний – Слухняний (3 бали) При таких низьких балах людям характерна потреба в допомозі и довіру зі сторони оточуючих, залежність від того, що скажуть інші.

7. Співпрацюючий – конвенціональний (11 балів) характерний стиль міжособистісних відносин, він покірний для тих людей, які прагнуть до ліпшої співпраці з референтною групою, також вони відносяться до доброзичливості відносин з оточуючими.

Але також вони надмірні до великої переваги над іншими. Інколи бувають навіть не дружелюбні і добрі до оточуючих.

8. Відповідальний – великодушний (11 балів) Саме цей тип відносин пов'язан з такими характеристиками, як виражена потрібність відповідно соціальним нормам поведінки, також мають схильність до ідеалізації гармонії

міжособистісних відносин, виражена емоційна залученість, яка може носити більше поверхневих характер, ніж це виявляється.

Домінування (по шкалам I, II, III, IV) – 10,4 Високий результат отриманого по формулі, дає нам зрозуміти те, що у людей виражено прагнення до лідерства в спілкуванні з іншими, к домінуванню.

Дружелюбність (по шкалам V, VI, VII, VIII) - -10 Найнижчий результат отриманого по формулі, дає змогу характеризувати те, що людина може проявляти агресивні позиції, вона не здатна певним позитивно комунікувати з оточуючими. Наприклад, людину, що приймає наркотичні речовини, її буде роздратовувати певні спроби їй допомогти, щоб вона перестала приймати наркотичні речовини. Але це її буде тільки роздратовувати і вона сильніше буде протистояти всім.

Інтерпретація Ідеального «Я»

Якщо дивитися на рисунок вище, можна зробити такий висновок, що люди які проходили цю методику, хочуть себе розвивати в кращу сторону, щоб буде більше незалежним, дружелюбним, добрим, не покірливим для інших людей і мати тільки свою думки. Не залежати від інших, щоб бути щирими, та наполегливими в своїх цілях та планах.

Домінування (по шкалам I, II, III, IV) – 24, 1 Цей високий результат нам таки дає змогу закріпити такий висновок, що для них найважливіше мати свою думку і також виражена прагнення до лідерства і бути завжди в центрі уваги.

Дружелюбність (по шкалам V, VI, VII, VIII) – 4,3 з таким виявленням числом, можна зробити такий висновок, що в порівнянні з «Реальним «Я»» у людей вже з'являється бажання бути дружелюбним, добрим, поступливим в гарному сенсі.

Коефіцієнт кореляції Спірімена має таку низку значень за Лірі:

1. Владний – Лідуючий – 0, 901;
2. Незалежний – домінуючий – 0, 938;
3. Прямолінійний - агресуючий – 0, 942;
4. Недовірливий – скептичний – 0, 926;

5. Покірно – Сором'язливий – 0, 908;
6. Залежний – Слухняний – 0, 878;
7. Співпрацюючий – конвенціональний – 0, 983;
8. Відповідальний – Великодушний – 0, 952;

Домінуючий – 0,993 та Дружелюбність – 0, 987. Дані для вибірки $N = 49$ критичні значення коефіцієнту Спірмена становлять 0, 282 при рівні значущості 0, 05 та при 0, 238 при рівні значущості 0, 01. За тими результатами після проходження опитувальника, такі дані мають достовірні результати.

За результатами Лірі реального «Я», можна зробити такі висновки, щоб міжособові відносини у досліджуваних такі, що вони можуть бути взагалі гарними порадиниками та організаторами будь-чого.

Взираючи на такі властивості, вони мають велику «популярність» серед своїх друзів, вчителів та батьків, тому що всі знають, що вони можуть звернутися за допомогою до людини, але м може бути не важливо те, може особистість не має бажання цього робити, тобто в людини навіть виходу немає і їй потрібно робити те, що їй скажуть інші.

Але це все може перетворитися в те, що на особистість буде дуже великий тиск, через високу відповідальність за свої дії перед іншими, щоб нікого не підставити та не бути поганим для всіх.

Через такий тиск може бути викликана апатія по подавлене внутрішнє самопочуття. Єдиний спосіб який вони для себе можуть бачити – це розслабитися певним чином в компанії та за наркотичними речовинами забути про всі обов'язки.

У особистостей характерна така риса, що вони в один час можуть бути і самовпевнені зі власною думкою та поглядами на життя, але можуть бути не впевнені в собі, вони залежать від думки інших, вони посліднують за «авторитарними» людьми всюди, будуть робити все як зручно іншим, не їм.

У досліджуваних підвищена домінатність тобто вони прагнуть лідерства над всіма, дружелюбність має наднизькі бали, що свідчить про те, що вони не довіряють іншим і дуже не спокійно до всіх відносяться.

За результатами ідеального «Я» можна зробити такий висновок, що досліджувані хочуть бути тими людьми, що не залежать від думки інших, що можуть повністю відповідати та свої слова і вчинки по житті в цілому, ні тільки по навчанню чи по роботі що буде їх навпаки тягнути вниз, і вони будуть розчаровані всьому.

Домінантність в ідеальному «Я» все також підвищена як і в реальному, а от дружелюбність стала вище по показникам, що свідчить на те, що особистості хочуть бути більше відкритими для людей, бути щирими та дружелюбними.

Висновок до розділу 2

Розглядаючи висновки проходження всіх 4 тестів можна зробити таких відповідний та чіткий висновок.

Провівши теоретичний та емпіричний аналіз виникнення соціально-психологічних чинників наркотичної залежності, нам дає зрозуміти, що однією із причин виявляється те, що більшість хоча і виявляють домінантність по результатам методики Шмішека, але всі все ж таки залежать більше від інших людей, від їх думки та того, що про них скажуть надалі.

Таке оточення, де можуть підштовхнути людину до прийняття наркотичних речовин, дуже легко насправді. Тут або особистість сама може захотіти після пропозиції на таке, наприклад вона багато читала та дізнавалась про наркотичні речовини і як вони впливають на підсвідомість і свідомість людини, або вже відбувається тиск на людину. Якщо вона вже погодилась, то не може відказати іншим, тому що не захоче втрачати компанію, або щоб про неї потім погано казали.

Більшість підлітків та юнаків, починають цікавитися наркотичними речовинами через певні відео в інтернеті, книжки в яких про це розповідають і як наркотичні речовини впливають на організм і його поведінку.

Якась частина зовсім не буде в це лізти і зрозуміє для себе, що наркотики – це насамперед тяжких препарат, що викликає залежність, проблеми зі здоров'ям та інше.

А інші захочуть все відчувати на собі, все як вони прочитали, і вони знаходять відповідні кампанії, що приймають наркотичні речовини, наприклад друзі або однокласники.

Як група людей може підштовхнути до вживання наркотичних речовин? Дуже просто.

У людини, що вперше буде в такої компанії, для її головнішим бажанням буде прийнятим групою, бути «Як всі» та страх бути знехтуваним групою. Наркотик для таких груп стає як атрибут для спілкування в групі та засобом проведення вільного часу.

Якщо людина тривожна, невпевнена в собі, таким чином посиляючись на свій авторитет в даній ситуації, вона буде прагнути подолати свою невпевненість через саме таку людину, яка для неї окажется крутою, та яка всім подобається.

Також чинником ще є бажання продемонструвати свою незалежність, насамперед від всіх дорослих. Наркотики можуть виступати засобом відходу від повної емансипації дорослих, це такий вираз протидії певних дій батьків, вчителів або дорослого суспільства в цілому, що давити на людину певними принципами та стереотипами, від яких людина хоче позбутися і бути при свої думці.

Більшість підлітків мають бажання бути дорослим, саме такий мотив діє стосовно наркотичних речовин, які в певних культурах є значною відзнакою того, що людина доросла. Наприклад вживання сигарет та алкогольних напоїв.

Також, чинником є те, що для людини наркотичні речовини як спосіб розслабитися, отримати спокій або ж навпаки активізуватися, позбутися емоційних бар'єрів, тобто змінити свій поганий психічний стан на «Веселий»

Інший чинник є – відносини між батьками та дитиною. В наш час більшість батьків зараз не чують дитину, знецінюють її проблеми та

намагаються постійно мати гіпер–опіку над дитиною. Це не подобається більшості підліткам, також як і юнакам.

Особистість захочу приймати наркотичні речовини, щоб наприклад поступати і приймати рішення як доросла людина, щоб відволіктись від того, що серед нього постійний тиск з боку родичів, і йому таким чином необхідно розслабитись. Також і тут оточення особистості грає велику роль.

Також головним чинником між відносинами батьків та дитини є – загальне бачення дитини на поведінку дорослого.

Наприклад якщо мати або батько, або інші родичі мали або мають наркотичні залежності при своїх дітях чи просто знаходяться при них в наркотичному сп'янінні.

Тут вже бути грати «дві сторони медалі», тому що якась частина підлітків – юнаків, з гіркого досвіду не буде приймати наркотичні речовини,

навпаки буде наприклад, допомагати моральною підтримкою для тих, хто виявляється наркозалежним.

Але будуть і ті особистості у яких є схильність до наркотичних речовин по генам від її близьких, і вони будуть приймати наркотичні речовини як приймали батьки до цього.

Такі діти не впевненні в собі, вони мають низьку самооцінку, високу вірогідність в тому, що їм дуже легко маніпулювати ті люди, що мають справи зі вживанням наркотичних речовин, їх дуже легко спокусити на те, щоб спробувати наркотичні речовини.

Через те, що в них занижена самооцінка та відсутність власні думки, вони легко можуть погодитися приймати наркотичні речовини, тому що їм важно, що скаже та людина яка знаю «краще», що робити, що приймати.

РОЗДІЛ 3

ПСИХОЛОГІЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ ТА ПОДОЛАННЯ НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ У ОСОБИСТОСТІ

3.1 Соціально-психологічні чинники профілактики наркотичної залежності у особистості

За напрямками всіх профілактичних програм (Н. Відерман, Н. Сирота, І. Ханжиліна, В. Ялтонський) вони поділяють на когнітивні, афективні, афективно-інтерперсональні, повендінкові, альтернативні, середовищні, суспільні, орієнтовані на сім'ю та інші.

Для визначення певної профілактики наркотичної залежності, треба зазначити те, що з людьми, які мають залежність, треба бути з ними дуже доброзичливими і терплячими по відношенню до них.

Оскільки профілактика охоплює соціальні та вікові групи, які включають в себе різноматні перманентні заходи, тобто певні запобігання вживанню наркотичних речовин до зменшення негативних наслідків, що були спричиненні споживанням ПАР.

За інформацією МОН питання профілактики вживання ПАР інтегровано у зміст загальної середньої освіти, також у систему виховної роботи закладних освіти, саме таких предметів як «Основи Здоров'я» де і розповідається дітям про наркотичні речовини та їх наслідки на організм.

На сьогодні діє Державна соціальна програма «Молодь України» з 2016-2020, ця соціальна програма націлена на формування здорового способу життя у підлітків та юнаків, вся ця програма спрямована на популяризацію та утвердження здорового і безпечного життя нашої молоді.

В рамках соціальної програми профілактика наркотичної залежності в молоді буде успішною за умовою врахування соціально-психологічних чинників виникнення наркотичної залежності й відбудування особистісного підходу, який буде здатний підвищити можливості особистості для самореалізації.

Проведення профілактики наркозалежної молоді вимагає не лише формального представлення відповідної інформації про захворюння, а й також, що найголовніше засвоєння особистісно зорієнтованого стилю розвивального та виховного впливу, застосування навичок діалогічного обговорення з молоддю інформації.

Також головне щоб було створене на заняттях такі умови, що будуть сприяти цілеспрямованому самозбереженню поведінці молоді в різних складних та небезпечних ситуацій.

Такий новий стиль сприяє встановленні довірливих взаємовідносин, що у свою чергу буде основною умовою засвоєння інформації, що буде взагалі проти наркотичних речовин та соціально-психологічних навичок.

Ефективна профілактична робота можлива лише за умови розвитку у кожного підлітка системи особистої протидії зловживання наркотиків

В цю систему мають увійти саме такі навички:

- Управління собою в стані деструктивної поведінки, тобто агресії, напруження, стресових ситуацій та інше;
- Конструктивна поведінка у конфліктах, тобто не реагувати на них дуже гостро, спокійно сприймати ту інформацію, що їм можуть донести в процесі проходження, наприклад якоїсь розмови, між батьками, ровесниками або тими, хто проводить з ними профілактику їх відновлення від прийняття наркотичних речовин;
- Відповідальні прийняття рішення, навіть з тим що певна група молоді вже здатна і згідна для себе пройти ту же профілактику позбавлення наркотичної залежності, вже зробили великий відповідальний шлях в велике та перспективне майбутнє, тому що не кожна людина з наркотичної залежності не одразу буде готова признати, що в неї дійсно такі проблеми і що їх потрібно вирішувати.;
- Ефективне спілкування, формування навичок спілкування та міжособистісні взаємодії. Тобто спроба не закриватися від людей, як до цього звикла більша частина молоді.

А спроба саме не боятися відкриватися правильним та добрим особистостям, особливо тим, хто знаходиться поруч з нею, та виліковується поруч з нею. І також взаємодії з батьками, більше їм довіряти, розповідати їм про себе. Але це вже в том випадку, коли батьки будуть і самі готові чути та сприймати їх дитину.;

- Розвиток критичності та розвиток механізмів прийняття рішень самостійно.

Для людини, що приймала наркотичні речовини, або під впливом своїх друзів, тому що не змогла їм відказати, чи для тої людини, що цілком через таке виховання, коли батьки не зараховували її думку. Більшості молоді саме з таких факторів дуже важко висловлювати свою власну думку, тому ще є певний страх, що їх все так же не почують і вона буде змушена піддаватися під вплив оточення.

- Бути індивідуальністю. Це найголовніше чого варто навчитися, як і описувалося вище, найголовніше для людини – мати голову на своїх плечах. Мати свої думки, мати свої мрії, мати свої побажання робити кроки в саморозвиток, наприклад займатися тим, чим людина мріяла все життя. Наприклад грати на гітарі, вчити іноземну мову, фотографувати, відвідувати інші країни та інше.

- Вміння управляти собою. Це також найголовніше. Але не стримувати саме такі емоції які потрібно пережити, щоб вони не застрягли всередині і не мучили особистістю.

Наприклад, смуток, горе, та інші негативні почуття, але не давати собі заново їх «заглушити» наркотиками чи алкоголем, щоб це все не відчувати, а відчути на певну кількість часу розслаблення та пустоту моральну від всього, що давить на людину в цей час.

- Розвиток почуття гумору. Це для того щоб не сприймати вже дуже близько до серця, щоб не перейматися через те, що може бути сказане. Також не боятися шуткувати у відповідь, але ясна справа, що треба виховувати в свою не перегинати балку так, щоб це торкнуло людину чи саму особистість також.

- Подолання проблем взаємовідносин з протилежною статтю. В наш час у більшості молоді, загалом дуже дивні представлення про один одного. У хлопчиків стереотип – що дівчата не мають ніякого права на що небудь, принижують і роблять дуже погані речі.

Через це у дівчат не дуже гарні і не довірливі стосунки між протилежною статтю, тому що їм всім дуже складно довіряти хлопцям. Також це може слугувати і відносини між батьком (чи вітчимом) та донькою. Можуть бути постійні образи, побої, та інше, що такою буде причиною не довіряти протилежному статтю. Але все ж таки важливо довести те, що не всі люди такі погані, навчити їх більшому освідомленню в гендерних аспектів.

- Розв’язання проблем комплексів та формування сприйняття свого тіла. Більшість с підлітків в край не люблять себе та своє тіло. Особливо тяжко його приймати після певного часу, коли приймав наркотичні речовини і спостерігати ці зміни в зовнішності після прийняття наркотичних речовин. Важливо навчити їх любити себе різними.

- Навчити справлятися з поганим настроєм та тугою. Так як молодь всі ці почуття топила в ефекті наркотичних речовин, вечірок, гучних кампаній, їм важливо сприймати та чути себе надалі вже без наркотичних речовин.

- Розв’язання проблем сенсу життя та формування вже новий сенс життя.

Так як особистість в той час як приймала наркотичні речовин, чи перед в депресивному-апатичному стані, вона вже втратила сенс загалом во всьому, що було в неї в планах чи інтересах загалом. Важливо віднайти та прощупати нові інтереси особистості та допомогти їй навчитися здобувати їх.

Застосування вищезазначених засобів профілактичного часу, сприяє саме на підвищенню психологічної стійкості до того, що особистість буде пробувати не приймати більше наркотичні речовини.

Для початку організації проведення профілактики лікування наркозалежності, потрібно дізнатися мотиви вживання наркотичних речовин, чи сама людина захотіла спробувати начитавшись книжок чи надивившись

певних відео на таку тему як наркотики та про те, як вони діють на свідомість та підсвідомість людини в цілому.

В наш час, більшість також наркотичних пропаганд є саме в серіалах, відео, книжках та інше, тому що всі проблеми від приймання наркотичних речовин вони дуже романтизуються, і людина думає, що приймати наркотики це – просто спосіб підвищити свій настрій.

Також підштовхнути на наркотичні речовини, може скоріше її оточення, більшість підлітків та юнаків попадають в не дуже гарні кампанії де завжди як спосіб проведення вільного часу, вживають наркотичні речовини, та можуть те ж саме пропонувати тій особистості, яка раніше не коштувала наркотичні речовини і не хотіла, але через мотивацію та тиск в кампанії може їх прийняти і так буде кожен раз.

Для підлітків та юнаків, яким головне, що про них скажуть інше, як вони будуть виглядати в кампанії, вони не захочуть бути «білою вороною» та будуть разом зі всіма приймати наркотичні речовини, також ще через страх, що людину наприклад виженуть із кампанії і вона залишиться сама без тих друзів які в неї були. Також вони схильні і до самотності, тому вони не захочуть залишати кампанію.

Про саму організацію профілактичної роботи в освітньому середовищі, яке здійснюється на основі певних принципів буде детальніше розписано в додатку Г.

Також слід брати до увагу те, що починати профілактику дуже треба акуратно та чітко, щоб це не дізналися буквально всі люди, що не мають цілком правильного бачення та розуміння, щодо наркоманії та наркоманів загалом.

Тому що все може скластися так, наприклад наркозалежна людина цілком і повністю вилікувалася, а все оточення яке знало, що людина проходила лікування, вони можуть її маніпулювати з тим, що «Ага, ось ти закінчила лікування, і думаєш, що ти знову не будеш приймати наркотичні речовини? Давай провіримо. Як ти стримаєшся» і можуть її запросити на якусь

таку зустріч де вони завжди приймали наркотичні речовини. Особистість яка все ще має дуже велику низьку самооцінку та стриманість, що може привести до того, що особистість може повестись на маніпуляції і знову прийняти наркотичні речовини.

Крім описаної вище загальної профілактики, ще також є вибіркова та симптоматичні профілактики, давайте їх розглянемо детальніше.

Вибіркова профілактика базується на відміні від загальної на молодь і підлітків, що демонструють будь-які поведінкові порушення які є деструктивною поведінкою в суспільстві.

Ідея цього виду профілактики полягає в тому, що долучення до наркотичних речовин відбувається переважно на тлі психологічних або життєвих проблем людини, з якими вона не може впоратися самотійно – при цьому поведінкові порушення є їх індикаторами.

Таким чином, метою вибіркової профілактики є – раннє виявлення психологічних або життєвих проблем особистості до того, як вони приведуть до залучення прийняття наркотичних речовин, і подальша реалізація заходів щодо, соціально-психологічної корекції наркозалежної людини.

А ось вже симптоматична профілактика спрямована на особистості, які вже приймають наркотичні речовини та мають досвід в цьому.

Але такі наркозалежні на цій стадії профілактики, ще не мають повного та точного клінічного статусу хворих на наркоманію. Як правило, вживання наркотиків на цій стадії проявляється в характерних змінах поведінки, наприклад: зниження успішності в роботі, школі, університеті, звуження кола інтересів, різка поява апатії та байдужості до всього, що оточує особистість, тобто байдужість до батьків, коло друзів і загалом соціального оточення.

Також важливо пам'ятати та розуміти про певні профілактичні програми вилучення наркотичної залежності наприклад: сімейні, шкільні та громадські профілактичні програми, про яких ми також детальніше нижче розглянемо.

Сімейні профілактичні програми – ця програма для встановлення батьками послідовних правил, донесення до дітей інформації про наркотичні

речовини, залученість в житті дитини і хороші відносини між батьками та наркозалежною дитиною підсилюють захисні фактори ризику розвитку зловживання наркотиків серед дітей молодшого віку.

Шкільні профілактичні програми – за цією профілактичною програмою стоїть цілий ряд програм і класів на рівні спільнот, мета яких – розповісти дітям і їх сім'ям про шкоду зловживанням наркотичних речовин. Дошкільні установи почали вже вводити класи, що орієнтовані на профілактику зловживанням наркотиків.

Ці учні, що пройшли програми, які будуть заохочувати соціальну прихильність до відмови від прийняття наркотичних речовин, показують більш низький рівень до побажань вживати наркотики, та більше спроб допомагати тим, хто приймає їх.

Ефективним аспектом, цієї програми є – залучення до участі спільноти за межами школи, використання лідерів однолітків, для полегшення взаємодії і нарешті навчання молоді та підлітків навичкам, які будуть підвищувати навички опору в соціальних ситуаціях.

Громадські профілактичні програми – ця програма працює на рівні спільнот з цивільними. Релігійними, правоохоронними та іншими державними організаціями з метою посилення антинаркотичних норм і просоціальної поведінки.

Багато програм допомагають в профілактичних заходах в різних умовах, допомагаючи в тому, що вони поширюють інформацію в школі, на роботі, в релігійних установах і засобах масової інформації.

Так як такі програми мають певний вплив на молодь, вони можуть значно впливати на соціальні норми молоді. Програми на рівні спільнот також зазвичай включають в себе розробку політики або забезпечення дотримання нормативних вимог та зусилля засобів масової інформації та програми підвищення інформативності спільноти про наркотичні речовини та їх шкоду на життя людини.

Тобто профілактика наркотичної залежності являє собою за собою процес, за допомогою якого здійснюється спроба запобігти початку вживання наркотичних речовин і наркомані та обмежити розвиток проблем, що пов'язані зі зловживанням психоактивних речовин. Зусилля по профілактиці можуть бути зосереджені на людині та на її оточенні.

Саме профілактичні дії можуть бути спрямовані на зміну умов або політики спільноти таким чином, що зменшується доступність до речовин або попит до них.

Але, ще також що важливо, завдяки профілактикам наркотичної залежності тим людям, що приймають наркотичні речовини, можуть допомогти в тому що вони нарешті знайдуть своє призначення по житті, побачать те, що не все так погано і що життя без наркотичних речовин – куди більше цікавіше та краще, ніж коли вони приймають наркотичні речовини, та страждають потім від всього, що відбувається після прийняття наркотичних речовин.

Але все це потребує багато зусиль та сил, щоб допомогти їм як треба.

3.2 Рекомендації щодо подолання наркотизації у особистості

В. Оржеховська виділяє у профілактиці подолання наркотизації такі напрями: психологічно-гігієнічний, педагогічний, санітарно-гігієнічний, медико-соціальний, охорони здоров'я, адміністративно правовий та економічний. Також М. Цеплигін, Є. Кошкіна, А. Шамота систематизували такі основні напрями профілактичної роботи зі студентами\учнями та викладачами таким чином:

– Повинно проводитись розв'язувальні та просвітницькі заходи (лекції, семінари, виступи на радіо, статті в засобах масової інформації), це спрямовано саме на те, щоб не тільки наркозалежні набували певний досвід, але і ті хто ще не приймав, або збирається по власним причинам, щоб застерігати інших від приймання наркотичних речовин. Щоб більше людей

знали, що наркотичні речовини не доводять до добра, як спершу може казатися.

– Виявлення за допомогою щорічних диспансеризації та вибіркового обстежень так званої «групи ризику». Особливо ті які за наявності ознак деструктивної поведінки, асоціальної або ризикової поведінки, поганих умов в сім'ях, та особливо об'єктивних прикмет вживання наркотиків.

– Робота психопрофілактична та психокорекційна з молоддю, яка входить до цієї «групи ризику», здійснюється по бажанню індивідуальні динамічне спостереження, повторні обстеження деструктивної поведінки особистості, проведення групових психотерапій, лікування ліками, а також по бажанню можна запросити тих батьків, у яких буде бажання допомогти їх дитині справитися з цим всім, і бути поруч.

Н. Максимова пропонує застосувати до розв'язання такої складної проблеми таким чином: превентивної освіти, мета такого підходу полягає в попередженні вживання наркотичних речовин. Тобто сутність вбачається в тому, що отримана інформація про вживання наркотичних речовин має перетворитися в домінуючий мотив поведінки особистості.

Психокорекційна робота з підлітками «групи ризику» спрямовується саме на корекцію особистості, тобто це здійснення психологічної допомоги особистостям із сімей, що обтяжені саме алкогольною та наркотичною залежністю, нікому не секрет, що дитина може перейняти такі пагубні звички від батьків, чи по генетиці, чи вже після того, як самому закортіло все спробувати як справжня доросла людина.

Також же особливо психологічна підтримка для дружин, матерів або інших близьких людей, які проживають разом із людиною, що приймає наркотичні речовини.

І одне із останніх це – психокорекційна робота з дорослими дітьми наркоманів, проведення методик, на перевірку відхилень в поведінці, її відношення до наркотичних речовин, і надалі вже більше розповідати їй про те, що наркотики не слід приймати.

Також під час психокорекційних робіт рекомендується проводити опитування, проходження певних методик. Але все це перевіряється після того, як наркозалежна людина буде слухняно і уважно проходити всі вправи, всі рекомендації психолога чи психотерапевта в певному реабілітаційному центрі.

Але треба брати до уваги, що не у всіх наркозалежних є дуже велика мотивація проходити лікування і їх буде дратувати багато зовнішніх чинників, але також і внутрішніх. Те як вони будуть налаштовані проходити лікування, те які будуть запропоновані для них зручності та інше.

У боротьбі з наркотиками немає і не може бути легких шляхів. Наркоепідемії диктує напрямки пошуку ефективних заходів боротьби з нею.

Необхідно змінити свідомість суспільства і допомогти йому зрозуміти, що тільки спільні зусилля всіх батьків, вчителів, медиків, політичних діячів та зусилля самої людини, що має наркотичну залежність – приведуть їх до успіху.

Має сенс боротьба не стільки проти наркоманії, скільки - боротьба проти ситуації, яка зумовлює наркоманію, а інші види поведінки, що ведуть до відходу від реальності.

А значить послідовні громадські та адміністративні зусилля повинні бути спрямовані на створення необхідної соціально-гуманітарного середовища; на формування системи пріоритетів, що виключають наркоманію.

Також слідкувати за наркозалежним і після реабілітації, якщо після певної провокації від тих з ким вона приймала наркотичні речовини в компаніях, вона знову захоче приймати наркотики, треба знову проводити з нею бесіди, підтримувати її, нагадувати. Що буде якщо вона знову повернеться до того, з чим вона приходила до реабілітаційного центру.

Тобто нагадати їй те, через що вона пройшла щоб стати на шлях до правильного та здорового способу життя.

Так як більшість мають більше побажання приймати наркотичні речовини, особливо коли в них буде ломка за тим, що вони довго не

приймають і саме через це буде важко тримати людину в тому стані, в якому вона може бути після відповідної психологічної допомоги.

Слід брати до уваги також до вирішення та вирішення аспектів деструктивної поведінки людини, тому що саме ще від цього буде залежить їх лікування та виправна дія надалі. То як вони налаштовані на лікування, то як вони налаштовані знаходити в собі сили, мотивацію та цінності на те, щоб почати здорове та беззаботне життя від наркотичних речовин.

Наркозалежним людям необхідно дати зрозуміти що вони потрібні, що вони цікаві, що їх життя має сенс і що вони можуть бути щасливими не тільки коли приймають наркотичні речовини і для них це «спасіння» від того оточення, яке для них чуже та не зрозуміле.

Так як велику роль грає саме профілактика. То варто звернути увагу на те, щоб не переходити за рамки потреб та побажань людини, що лікується від наркотичної залежності.

Тобто, слід врахувати те, що більшість реабілітаційних центрів багато лікують саме по релігії і багато чим все це може давити на особистість, якщо вона в особу таке не вірити, це навпаки їй більше буде роздратовувати те, що її заставляють вірити в те, що вона не особу не хоче вірити. Часто такі теми можуть виникати чуття провини за те, що вона зовсім не правильна і їй нема місця в цьому житті.

До нарко хворих людей потрібно відноситись з розумінням, шанувати їх та їх побажання, як вони хочуть щоб проходило лікування в цілому.

Також, в чом сам головніше проводити саме профілактики з рідними – це для того, щоб вони рідні розуміли, як правильно бути надалі з їх дитиною, як правильно себе з ними вести, як правильно з ними балакати, підтримувати, щоб нарко залежні не відчували себе не потрібними для своїх батьків, щоб у них було багато підтримки, так як самотужки справитися з такою хворобою дуже складно.

Так як друзям вони можуть бути не потрібним, або ж вони навпаки будуть людину навпаки заохочувати до того, щоб вона знову приймала

наркотичні речовини, і так як людина може ще бути слабка, вона може погодитись вживати наркотичні речовини ще раз.

Слід більше потратити зусиль на те, щоб разом найти їм призначення по життю, щоб виявити які в них інтереси взагалі є, особливо які були до того, коли людина почала приймати наркотичні речовини, але потім припинила цим займатися через те, що в неї пропав сенс життя.

Зараз більш ефективно проводити саме навіть медитації, щоб вони завжди відчували себе краще після них, не тільки краще, а й навіть вільніше від всіх проблем та всіх справ, що належить пройти під час лікування від наркотичної залежності в цілому.

Нажаль, це не такий швидкий процес, як може показатися, це дуже кропіткий та відповідальний шлях, щоб повернути людину до життя як було до зловживання наркотичних речовин.

Також, ще головне підвищити їх самооцінку, пропрацювати їх слабкі сторони, стати на шлях того життя, який потрібен для того, щоб процвітати, а не навпаки впадати кожен раз в ту саме яму як раніше.

Для всіх наркозалежних головне мати багато підтримки від усіх хто їх оточую, слід навчити як відрізняти людей від поганих до хороших, як їм не звертати увагу на тих друзів, що тягнуть їх вниз.

Важливо також навчити їх взаємовідношенню до тих людей, хто щиро хоче з ними спілкуватися та бути друзями, але це ж таки треба багато зусиль, щоб навчити ту людину, що багато раз розчаровувалась в людях, або ж просто не хоче спілкуватися та знайомитися з іншими, тому що вона їм не довіряє, довіряти людям та не боятися їм.

Так, це звучить легко, «довіряти кожному» але зробити, це куди складніше, будь яка людина, що вже зазнавала зраду від друзів, рідних та інше, буде складно налаштувати їх інакше, але нічного не буває настільки легко як може показатися.

Інформація щодо профілактики наркозалежності серед підлітків повинна відповідати декільком загальноприйнятим принципам:

- Повинна бути позитивною без тіні розпачу і безвиході;
- Пропонувати простий і зрозумілий висновок з усієї запропонованої інформації;
- Наочно демонструвати трагічні наслідки застосування наркотичних речовин;
- Спрямована на конкретну цільову аудиторію і викладатися в зрозумілій формі для конкретної групи людей;
- Вся запропонована інформація повинна бути ретельно вивчена і перевірена експертною комісією.
- Ролики з профілактики наркоманії, які демонструються в ЗМІ, не повинні містити сцен з вживанням ПАР, а навпаки, вести пропаганду здорового способу життя.

Крім пропаганди ЗСЖ по телевізору, а також різних семінарів і лекцій про шкоду наркотичних речовин, існують ще й всілякі «телефони довіри», що допомагає на ранній стадії виявляти захворювання та надавати допомогу вже потрапили в біду. Незважаючи на своє захворювання наркомани залишаються людьми і мають повне право на надання їм фахової допомоги.

Профілактика наркотичної залежності є необхідною в сучасному світі. Хвороба зачіпає не тільки чийсь особисті інтереси, а й згубно впливає на всіх людей і державу в цілому. Ось чим загрожує зростання кількості наркозалежних осіб для товариств:

- Поширення інфекцій, що передаються через кров (ВІЛ, гепатит);
- Зростання кількості злочинів в геометричній прогресії;
- Розбещеність і вседозволеність;
- Моральна і розумова деградація нації;
- Вимирання культури і традицій;
- Низький рівень освіти.

У масштабі країни в якості заходів щодо профілактики поширення наркоманії можна розглядати ефективну кримінально-правову базу, яка буде

враховувати інтереси суспільства і припиняти будь-яке бажання переступати межу закону по відношенню до заборонених речовин.

Якщо ви вирішили обговорити проблему наркоманії в тій чи іншій аудиторії, настійно радимо:

Краще вивчити специфіку проблем, пов'язаних з наркотиками (соціальних, медичних, психологічних, юридичних);

Попередньо продумати найбільш раціональну форму обговорення питань (тобто таку форму, яка найбільш підходить для конкретної аудиторії в сенсі сприйняття і активного залучення всіх присутніх в обговорення);

З урахуванням вікових особливостей аудиторії чітко визначити тему, коло і рамки питань, що підлягають обговоренню, з тим, щоб воно не вилилося в спробу охопити неосяжне;

Подбати про наочні посібники (фільми, слайди, звукові записи, плакати та інше.), що несуть додаткову інформацію про наркотичні речовини.

Необхідно пам'ятати, що молоді люди потребують того, щоб їм більше докладно і дохідливо пояснили, що ж являє собою наркотик в реальному людському житті і як він може вплинути на стан організму і долі людини. І немає нічого поганого в тому, що, почавши розмову, ви торкнетесь азів обговорюваної тематики.

Якщо ви взялися обговорювати проблему поширення наркоманії, уникайте голих тверджень і констатації. Це може привести до небажаного ефекту відторгнення слухачами усього подальшого інформації.

Не приховуйте свого ставлення до наркоманії, але робіть це ненав'язливо і до місця. Зайве часте підкреслення вашого ставлення може породити думку про упередженість і відлякати аудиторію.

Відверто висловіть слухачам все, що думаєте з приводу зловживання наркотиками, але не намагайтеся різко висміювати чужу точку зору. Демонструйте повагу до думки інших.

Корисно використовувати безперечні факти і логіку, що пояснюють, чому ви дотримуетесь саме такої позиції. При цьому бажано уникати численних посилань на авторитети.

Надайте можливість всім присутнім брати активну участь в обговоренні, тобто висловлювати свою думку і визначитися, які вчинки вони мають намір здійснювати в тій чи іншій ситуації.

Постарайтеся, щоб в основу ваших доводів були покладені два принципи: оригінальність і доречність.

Давно помічено, що найбільший ефект в концентрації уваги аудиторії і запам'ятовуванні матеріалу дають факти з особистої практики або пов'язані з життям вашого міста, району, області.

Якщо ви не можете відповісти на питання слухачів, не соромтеся зізнатися в цьому.

Профілактика вживання наркотиків серед підлітків - досить непростий в психологічному, правовому і організаційному відношенні процес.

Її необхідно будувати не тільки на основі виховного процесу, психотерапевтичного або медичного втручання. При її організаційній побудові важливо пам'ятати про законодавчу і правову регламентації антинаркотичної діяльності.

Тут слід використовувати положення адміністративного, кримінального та інших законодавств, а також норми міжнародного права і рекомендації світової спільноти.

Для більш успішної роботи з неповнолітнім споживачем наркотиків, як правило, доцільно зв'язатися з його батьками, вказавши їм на бажаність консультації з наркологом (можна в таких випадках скористатися і анонімною допомогою на дому або в стаціонарі).

Слід враховувати, що необґрунтовані або нетактовні затвердження педагога про немедичному вживанні наркотиків підлітком можуть стати приводом до конфлікту між навчальним закладом та сім'єю цього підлітка, аж

до судового розгляду. Крім того, такі твердження можуть виявитися і серйозним психотравмуючим фактором, привести до нервового зриву в учня.

У завдання третинної профілактики входить соціально-трудова та медична реабілітація хворих на наркоманію. Схильність до наркотизму визначається певними особливостями особистості.

Схильність до вживання наркотиків мають підлітки з нестійким, істеричним характером, толерантні до будь-яких відхилень від соціальних і психічних норм, схильні до депресії, негативно налаштовані до основних соціальних вимог.

Профілактика наркоманії передбачає і активне виявлення пунктів наркотизації. У молоді сильно розвинене почуття солідарності, тому вони вживають наркотики в групі. Так що від обстежуваного підлітка навряд чи вдасться отримати відомості про його «товаришів» з наркотиків. Для цього слід використовувати метод фронтального обстеження найближчого оточення нововиявленої споживача наркотичних препаратів.

Також важливо знати які саме зміни поведінки підлітків на етапі перших проб мають загальні ознаки споживання наркотиків (іноді їх приймають за типову поведінку підлітків):

- явно проявляється скритність дитини, збільшення часу перебування дитини поза домом, на вулиці;
- зниження навчальної мотивації (падає інтерес до навчання, до колишніх захоплень), часті пропуски занять, падає успішність;
- зміна ритму сну (протягом дня може бути млявим, повільним, а вночі невтомно слухає музику, дивиться фільми, грає на гітарі, на наступний день все повторюється);
- зміна харчової поведінки (підліток може цілими днями нічого не їсти, не потерпаючи від голоду, і раптом, прийшовши з вулиці, з'їдає все «запаси» з холодильника;

- збільшуються фінансові запити, дитина намагається знайти способи задоволення зрослих матеріальних потреб (пропажа грошей з дому, речей і т.д. - це дуже серйозна ознака);

- з'являються нові підозрілі друзі, або поведінку старих приятелів змінюється, розмови ведуться пошепки, використовуються незрозумілі фрази (жаргон, сленг);

Правила, які можуть допомогти батькам і дітям в складних життєвих ситуаціях:

- Не впадайте в паніку або істерику при виникненні біди, демонструйте конструктивний підхід до вирішення проблеми і вміння володіти власним емоційним станом.

- Не кричіть і не впливайте фізично на підлітка. Поважайте його особистість і не переступати межі.

- Не піддавайтеся на шантаж. Дотримуйтеся обраної лінії поведінки.

- Не відкладайте візит до фахівця (психолога, лікаря чи психіатра).

- Не робіть, що не вирішуйте за дитину те, що вирішити повинен він сам.

Підлітку необхідно зіткнутися з неприємними наслідками своїх вчинків, щоб навчитися відповідати за прийняте ним самим рішення.

Представники наркологічної служби повинні проводити семінари і лекції з антинаркотичної тематики серед викладачів середніх шкіл, технікумів і вищих закладів.

Вони навчають педагогічний склад найпростішим прийомам виявлення різних видів сп'яніння, формують відповідну настороженість, розповідають про тяжкі соціальних і медичних наслідках наркоманії.

У тих випадках, коли лікарі і психологи проводять бесіди безпосередньо в підліткової аудиторії, необхідно пам'ятати, що підлітки є досить складною аудиторією, як правило, вони не прощають фальші, аматорського підходу, при цьому підлітки прагнуть викрити лектора в непрофесіоналізмі і, одного разу

зробивши це, в подальшому втрачають довіру до всієї вихідної від нього інформації.

Особливо важко працювати з тими групами підлітків, які в тій чи іншій мірі знайомі з дією наркотиків. Під час бесід та лекцій доцільно використовувати конкретні приклади, що свідчать про тяжкі наслідки вживання наркотиків.

Переконливо виглядають повідомлення про важких отруєннях, смертельні випадки від передозувань наркотиків та інше.

Зазвичай не залишають байдужими повідомлення про направлення наркоманів в реабілітаційні центри про інших адміністративних заходи впливу. Необхідно акцентувати увагу слухачів на згубний вплив наркотиків на фізичний і психічний розвиток, інтелект, потомство, соціальне життя.

Створення гідної альтернативи наркотикам:

Давно доведено, що одна спортивна площадка або діючий гурток за інтересами здатні принести набагато більшу ефективність у справі профілактики наркоманії, ніж десятки лекцій. Потрібно зробити так, щоб життя дітей було наповнене позитивними емоціями і враженнями. Це можуть бути різноманітні факультативні заняття, захоплення спортом чи мистецтвом. Якщо подібне проведення часу дітей зробити доступним, це значно знизить рівень наркоманії в даній віковій групі.

Профілактика наркоманії повинна стати невід'ємною частиною освіти. Хороша профілактична робота серед підлітків дає відчутні результати. Але найважливіша роль в справі профілактики наркоманії належить родині.

Проте сьогодні в різних країнах існують різні кінцеві цілі профілактики наркоманії. У Голландії метою профілактики наркоманії прийнято вважати зниження ризику споживання "важких наркотиків", за рахунок "легких" форм наркотиків, які легалізовані.

В Англії в рамках профілактики наркоманії серед підлітків навчають вмінню вживати наркотики усвідомлюючи всю відповідальність цього. У

США та Австралії - правильним визнано вважати повну відмову від споживання наркотиків.

Україна, змінивши свій підхід до методів профілактики наркотиків, послідувала прикладу США. В рамках профілактики наркоманії варто виділити дві навчальні програми, які отримали найбільше поширення. В Європі успішно працює програма з розвитку у підлітків соціально-психологічної компетентності та усвідомленості вчинків.

У США активно задіяна програма навчання життєвим навичкам та вміння приймати відповідальні рішення. Обидві програми показали свою високу ефективність і спрямовані на вироблення у підлітків вміння попереджати виникають проблеми, віддавати собі звіт в своїх діях і вчинках, а також на розвиток власної захищеності. Хочеться сподіватися, що і у нас в країні в сфері профілактики наркоманії знайдуть широке застосування подібні програми, за сприяння громадських організацій та фінансування з боку уряду.

Висновки до розділу 3

Визначивши всі головні чинники виникнення наркотичної залежності, вже можна задатися питанням: Як же саме допомогти наркозалежним людям?

На перший погляд, не знаючи теми, не знаючи як, коли, чому людина почала приймати наркотичні речовини ті інше, трудно зрозуміти що за профілактикою стоїть дуже велика і кропітка робота. Для цієї роботи треба дуже багато сил та ресурсів, щоб допомогти тій людині, від якої наприклад відмовились всі родичі та близькі друзі через то, що вона приймає наркотичні речовини.

Найголовніше для допомоги подолання наркотичної залежності, це спроба вдалого залучення хворих людей до спроби стати здоровими. Більшість може і сама може не хотіти лікуватися, опираючись на те, що вона може сама справитися з такою проблемою чи їй навпаки це не потрібно.

Ні для кого не секрет те, що наркозалежні люди дуже гарно маніпулюють, вони можуть обманути спеціаліста чи рідних в тому, що да він

буде лікуватися, на що йому будуть даватися певні кошти, але він їх може витратити на наркотичні речовини.

Авжеж є і позитивні моменти, коли людина дійсно хоче вилікуватися та змінити своє життя.

Всім людям, що приймають наркотичні речовини потрібно дуже багато підтримки зі сторони близьких, друзів (які не приймають наркотичні речовини і хочуть допомогти своєму другу чи подрузі) та від тих волонтерів чи психологів в тому реабілітаційному центрі, де буде проходити лікування наркозалежної людини.

Головніше - дотримуватись своїх правил, етики та терпіння до всього, тому що врятувати людину не так просто як може здаватися.

Тому що якщо не дотримуватись правил етики та відноситися до наркозалежної людини погано, робити з нею те, через що вона почала приймати наркотичні речовини, щоб позбутися певного емоціонального тиску зі сторони навколишнього середовища. Наприклад ні я в якому разі не можна знецінювати людину, її старання, навіть якщо і не дуже результатні до того, щоб подолати наркотичну залежність.

Таких людей потрібно завжди дуже добре підтримувати, не давати їй опустити руки, та привести до того, щоб знову приймати наркотичні речовини.

Можна рахувати, що наркозалежні коли лікуються – вони майже як маленькі діти. Вони потребують багато уваги до себе, потребують того, щоб їх постійно за маленькі чи великі кроки в лікуванні хвалили, щоб вони постійно були в увазі і не хочуть відчувати себе знову не потрібними.

Якщо діяти правильно та уважно в лікуванні наркозалежності, можна досягнути наприклад швидку зміну та велику мотивацію до того, щоб не приймати більше наркотично речовини, щоб почати займатися тим, чим особистість хотіла займатися але не могла через свою не впевненість а потім вже через проблеми з наркотичними речовинами.

Так, насправді можна досягти таких результатів, але якщо це правильно робити! Головне допомогти людині знайти те призначення по життю, яка вона щиро хоче та мріє про нього.

Але не всі наркозалежні мають відразу велику мотивацію до життя, у більшості може бути присутня вина за те, що

Приймав наркотичні речовини більше всього перед близькими людьми та друзями, якщо людина наприклад обіцяла припинити приймати наркотичні речовини, але з кожним разом вона не змогла здержувати свою обіцянку і шла приймати наркотичні речовини знову.

У таких наркозалежних є агресивність до всього, а особливо до себе, за такими особистостями буде проходити дуже довга і кропітка робота.

Багато фахівців стверджують, що в старших класах для підлітків, які перебувають у групі ризику, вельми доцільно відвідування наркологічних клінік під наглядом фахівців, щоб проблемні підлітки могли самі побачити, якими стають здорові, молоді, красиві люди, які вживають наркотики.

Подібний захід, хоча і викликає велику кількість дискусій серед фахівців, неодноразово доводила свою ефективність.

Подібні виховні методи повинні здійснюватися обов'язково під наглядом кваліфікованого психолога. Даний метод профілактики дозволить на підсвідомому рівні прирівняти вживання наркотиків до кінця щасливою і здоровою життя.

Але, на жаль, життя не буває настільки безтурботним і красивою. Також є протилежна сторона. Це життя бідних і обділених. Найчастіше такі люди заробляють на свою безпорадне існування поширенням наркотиків, іноді перетворюючись в споживачів.

Багато людей починають цим займатися через безвихідь, найчастіше на подібний крок їх штовхають психологічні проблеми в навколишньому суспільстві. А деякі, вирішивши тільки спробувати, підсаджуються на це до кінця життя. Втім, вона недовга.

Скільки люди, які беруть наркотики, приносять бід і нещастя своїм сім'ям, скільки грошей витрачають на цю гидоту, не замислюючись про завтрашній день. Деякі, одного разу потрапивши в цю «яму», більше звідти не вибираються і гинуть зовсім юними.

У наш час існує безліч молодіжних організацій, спрямованих на боротьбу з недугою всіх наркотично залежних.

Вони проводять різні акції, що закликають людей задуматися про своє майбутнє, про своїх близьких, закликають задуматися про те, що ще не все втрачено, і вони завжди готові прийти їм на допомогу, закликають задуматися про те, що життя може бути краще, яскравіше, багатше, цікавіше!

Подібні заходи допомагають багатьом на першій стадії розвитку залежності задуматися і кинути поки не пізно. Більшість подібних протестів також спрямовані на те, щоб молодь не пробувала наркотики і вчасно сказала їм «ні», і на людей це діє.

Але також треба врахувати те, що більшість таких акцій, може спрямувати і на більшу цікавість про цю тему, так добре звісно, якщо людина просто зацікавиться, щоб більше знати як діяти, якщо у людина наркотична залежність, або якщо врятувати друга свого від того, щоб він не став приймати наркотичні речовини, якщо мабуть в нього на це є плани.

Но також людину навпаки, велика цікавість може призвести до побажання приймати наркотичні речовини, особливо, якщо він прочитає не дуже хороші допустимо книжки про наркотичні речовини та їх дію на організм людини.

Також хочу виділити те, що батькам завжди необхідно звертати увагу та свою дитину скільки їй років не було би, тому що підтримка батьків, розуміння та інше, може багато від чого врятувати людину, особливо якщо ця людина – наркозалежна.

Наркозалежним більш всього потрібна дуже велика підтримка від своїх близько, тому що близькі його точно не будуть провокувати знову приймати

наркотичні речовини, ніж він знову піде за підтримкою до тих друзів, через котрих він і почав вживати наркотичні речовини.

Також після лікування у людини повністю починається життя з нового листа, тобто йому потрібно, щоб його навчили бути сильним, не слабким серед всіх людей та наркотиків, тому що велика спокуса буде всюди.

Людині варто дуже чітко вибирати нове коло друзів, настроювати спілкування зі своїми батьками, чітко строїти та дотримуватися своїм побажанням позитивним, розуміти, чим вони хочуть надалі займатися, щоб знову не відчувати себе порожнім місцем в житті, і щоб знову не йти і не приймати наркотичні речовини.

Також важливо знаходити правильний круг спілкування, щоб знову не потрапити в таку компанію, де приймають наркотичні речовини, чи збираються приймати наркотичні засоби.

І також ще найважливіше, дати особистості зрозуміти, що якщо він почне замінювати наркотичні речовини наприклад алкоголем, сигаретами та іншими шкідливими звичками, то це також до гарного не приведе.

Особливо алкоголізм, тому що зараз в наш час, більшість підлітків і особливо юнаків більше приймають алкогольні напої, щоб також розслабитись та інше.

Головніше, щоб людина була серед тих, хто навпаки буде її по житті тягнути тільки вгору, а не знову в ту яму із котрої людина вибралась шляхом профілактики наркотичної залежності.

ВИСНОВКИ

1) Наркоманія (від грец. Narke – зацепеніння, і грец. Mania – пристрасть та потяг) – це група хвороб, що виникає внаслідок постійного вживання наркотичних речовин, у певній зростаючій кількості. Проявами того, що людина приймає наркотичні речовини є зміни в психічній та фізичної залежності від речовин, і також розвиток абстиненції внаслідок їх вживання.

Завдяки теоретичному і імперичному дослідженню вдалось розрізнити позитивну прихильність до наркотичних речовин, тобто – прийом наркотиків для досягнення приємного ефекту, наприклад ейфорію, відчуття бадьорості та підвищений настрій, тобто тут не такі часті прийняття наркотичних речовин.

А негативна прихильність, вже свідчить про те – що наркотики потрібні людині для того, щоб позбутися поганого самопочуття, наприклад апатії, депресії, розчарування та інше. Фізична залежність означає тяжкі та болючі відчуття, хворобливий стан при довгій перерві постійного прийому наркотичних речовин, у наркозалежних людей настає абситентний синдром та ломка. Від цих почуттів людина знову йде приймати наркотичні речовини, зоб позбутися ломки і поганих почуттів.

Також здійснення дослідження не претендує на остаточне і вичерпне вирішення проблеми. Оскільки чинників наркотичної залежності досить багато, всі причини треба досліджувати окремо с кожним наркозалежним.

2. Серед всіх названих причин виникнення та розвитку наркозалежності найчастіше називають особливості характеру, психічні та фізіологічні розлади, і вплив різних соціальних чинників з якими людина зіштовхується по життю.

Доведено, що найчастішими чинниками вживання наркотичних речовин є – цікавість яка є прагненням до нових відчуттів, також цю цікавість активізує оточення та інтернет.

Більшість підлітків та юнаків дізнаються про наркотичні речовини саме через інтернет, тому що в наш час про наркотичні речовини дуже багато говорять, навіть більшість мають пропагандуючий матеріал.

Наприклад в тих же серіалах, де підліткі приймають наркотичні речовини після сварки з батьками, після смерті когось із близьких або ж через розставання з коханою людиною, або ж більше як розслабитись. І для людини яка не приймала наркотичні речовини до цього, у неї буде стрімке бажання спробувати все це на собі.

Але також вони можуть дізнатися про наркотичні речовини через книжки, відео на ютубі, від свої друзів в цілому. Коли людина у якої дуже слабкий самоконтроль та самовпевненість, вона буде схильна до того, що буде прислухатися до порад своїх друзів на спробу прийняти наркотичні речовини.

Всі чинники виникнення наркотичної залежності та адиктивної поведінки досліджувались за такими методиками:

Для визначення соціально-психологічних чинників наркотичної залежності, використовувались наступні методики:

- Опитувальник Леонгарда-Шмішека (поширений варіант)
- Діагностика темперамента Стреляу, РТТ
- Тест соціального самоконтролю, SMM
- Опитувальник міжособових відносин, Лірі

Вибірка складалась з 49 людей, школярів середніх та старших класів і студенти від першого курсу до магістру віком від 15 до 30 років.

4) Після проведення емпіричного дослідження можна казати про те, що більшість із респондентів мають дуже самооцінку коли вони знаходяться серед своїх друзів, що мають більший авторитет, серед своїх батьків які можуть не підтримувати людину, лише вказувати що і як їй робити, людину буде саме це підштовхувати до зловживання наркотичними речовинами.

5. Для тих людей, що мають тяжкі наслідки після постійного прийняття наркотичних речовин (ломка, залежність, болісність по всьому тілі) потрібно

дуже багато підтримки з боку близьких та тих психологів в реабілітаційних центрах.

Як би хто не казав, спочатку наркозалежна людина не зможе сама впоратись з тим, щоб закінчити приймати наркотичні речовини, тому що зриви все також будуть, якщо за ними не будуть певним шляхом слідкувати і не дати їм зробити те, що вони хочуть.

Але слід врахувати в те, що наркозалежні люди закриті внутрішньо від всіх хто хочуть їм допомогти, тому що вони звикли все робити так, щоб за це ніхто із дорослих не дізнався і частіше вони все не договорюють, кажучи що все нормально і вони більше не будуть приймати наркотичні речовини.

Так як у підлітків є бажання бути дорослими і робити все те, що роблять дорослі, навіть те що не зазначено для їх віку, під тим самим вони будуть приймати наркотичні речовини. Для того щоб зацікавити людину коли вона на реабілітації, потрібно їй робити те, що було спричинено розчарованим в собі і до спроби прийняття наркотичних речовин. Для всіх наркозалежних потрібно дуже багато уваги до їх побажань, мрій, станів коли вони намагаються робити те, чим вони мріями займатися до того як втратили до життя сенс та бажання щось робити. Наприклад заохотити їх навчитися малювати, грати на музикальних інструментах, в написанні віршів та багато чого іншому, але щоб відволікати наркозалежних від думок про те, щоб знову йти и приймати наркотичні речовини.

Найголовніше – слідкувати за ментальним здоров'ям того хто рідко приймає наркотичні речовини і у того, що вже є серйозна наркотична залежність. В наш час багато людей страждають від ментальних проблем, які призводять до того, що настрій підіймає тільки алкоголь, сигарети та наркотичні речовини. Тому головне щоб для людей була постійно психологічна або ж психіатрична підтримка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьєва Н. Є. Основи психогігієни та психопрофілактики: навч. пос. / Н. Є. Афанасьєва. – Х.: НУЦЗУ, 2016. – 91 с.
2. Адлер А. Очерки по индивидуальной психологии / Альфред Адлер [пер. С нем., науч.ре. А. М. Боковича]. – Москва: Когито-центр, 2002. – 218 с.
3. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии / Альфред Адлер ; [пер. с нем.]. – М. : Фонд «За экономическую грамотность», 1995. – 296 с.
4. Аналітичний звіт «Виклики до профілактичних програм, спрямованих до зменшення уразливості молоді в умовах епідемії ВІЛ/СНІДУ» / О. М. Балакірєва, Т.В. Бондар, Я. О. Сазонова, К. А. Саркісян. – К. : Інжинірінг, 2010. – 80 с.
5. Алкогольна і наркотична залежність у підлітків / І.А. Бабюк, І.К.Сосин, О. Б. Калениченко [та ін.]. Під ред. Проф. І.К. Сосина, проф. І.А. Бабюка. – Донецьк – Харків: Донеччина, 2004. – 192 с.
- 6.Ананьев Б. Г. Людина як предмет пізнання / Б.Г. Ананьев. – СПб. : Питер, 2001. – 288 с.
7. Бакалюк О. Молодь і психоактивні речовини: фактори ризику і захисту / О. Бакалюк, Н. Олійник // Психологія і суспільство. – 2011. №3. – с. 70-95.
8. Бойко Д. І. Клінічна характеристика пацієнтів з аутоагресивною поведінкою при першому психотичному епізоді з урахуванням біологічних ритмів / Д. І. Бойко // Актуальні проблеми сучасної медицини. – 2016. – Т. 16, вип. 2 (54). – С. 61–66.
9. Балл. Г. А. Інтегративно – особистісний підхід у психології: впорядкування головних понять / Г.А.Балл // Психологія і суспільство. – 2009. – №4. – с. 25-53.
10. Бурлака В.В Профілактика поширення наркозалежності серед молоді: Навчально-методичний посібник / Під ред. В.В. Бурлаки. – Київ: Герб,

2008, - 224 с.

11. Беспалько В.В. Визначення методико - соціальних чинників формування наркоманії серед учнівської молоді та обґрунтування її первинної профліактики на прикладі західного регіону України: Дис... канд. Мед. наук.: 14.02.03 / Беспалько Віктор Вікторович; Український ін-т громадського здоров'я МОЗ України. – К., 2002. – 222 с.

12. Бутаков И.Н. Ценностные ориентации наркозависимых лиц на разных стадиях заболевания. Вестник Совета молодых учёных и специалистов Челябинской области. №2 (13) Т.3 2016. С. 30–32.

13. Всемирный доклад о наркотиках 2017: 29,5 миллионов человек во всем мире страдают от физических расстройств, связанных с употреблением наркотиков, опиоиды являются наиболее вредными. URL: https://www.unodc.org/unodc/ru/frontpage/2017/June/world-drugreport-2017_-29-5-million-people-globally-suffer-from-drug-use-disorders--opioids-the-mostharmful.html.

14. Всемирный Доклад о Наркотиках [Електронний ресурс] //UNODC. – 2017. – режим доступа до ресурса: https://www.unodc.org/wdr2017/field/WDR_Booklet1_Exsum_Russian.pdf.

15. Величковський Б.Т. Здоров'я людини і навколишнє середовище / Б.Т. Величковський, В. Й. Кирпичов, Й.Т. Суравегшіа. – М.,: Нова Школа, 2007. – 309 с.

16. Вітульська З. Мистецтво керувати собою / Зоя Вітульська // Психолог. – 2012. - №4 (484). – С.4 – 10.

17. Власова О. І. Основні психології та педагогіки : підручник / О. І. Власова, А. А. Марушкевич. - [2 – не видання, перебл.] – К. : Знання, 2011. – 333 с.

18. Ганишина, И. С. Концепция психологической профилактики наркотической зависимости личности: основные положения / И. С. Ганишина // Человек: преступление и наказание. 2017. – Т. 25(14), № 3. – С. 479–482.

19. Гендерна конструкція соціуму : історія і сучасність : зб. матеріал. всеукраїнської наук.-практич.конф. (Одеса, 15-16 травня 2019 р.). – Одеса :

Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019.

20. Динаміка психічного здоров'я населення України в період 2013–2015 рр. /І. Я. Пінчук, О. О. Петриченко, О. В. Колодежний, І. Ф. Здорик // Архів психіатрії. – 2016. – Т. 22, № 2 (85). – С. 20–27.

21. Дяченко В. А, Особистісні особливості осіб, схильних до наркотичної залежності: ОВ Новик - 2020

22. Єрсак, Л. О. Особливості екзистенціальної сфери у осіб з наркотичною залежністю = Particularities of the existential sphere of persons with drug dependence : дипломна робота магістра / Л. О. Єрсак ; наук. кер. В. М. Буганова ; ОНУ ім. І.І. Мечникова, ІМЕМ, Каф. загальної психології та психології розвитку особистості . – Одеса, 2017 . – 106 с.

23. Залежність психоактивних речовин/ Центр громадського здоров'я: пряме джерело phs.org.ua. процитовано 2021. 03. 19

24. Кодаченко В. В. Профілактика наркотичної залежності підлітків благодійними організаціями Миколаєва : автореф. дип. роботи на здобуття освітнього ступеня «магістр»: спец. 231 «Соціальна робота» / В. В. Кодаченко , ЧНУ ім. Петра Могили. - Миколаїв, 2019. - 13 с.

25. Кузьмінов В.Н. Епідеміологічна ситуація поширення наркоманії в Україні / В.Н. Кузьмінов// Молодь і наркотики (соціологія наркотизму) / Під ред. В.А, Соболева, І.П. Рущенко. – Харків: Торсінг, 2000. – 159-193 с.

26. Каспрік Н. М. Психологічні засоби діагностики та профілактики схильності до наркотичної залежності в учнів професійно-технічних навчальних закладів: метод. Посіб./ Н.М, Каспрік. – Хмельницький: ХНУ, 2005. - 58 с.

27. Курек Н. С. Емоційне спілкування матері і дочки як фактор формування адиктивної поведінки в підлітковому віці / Н.С. Курек// Зап. Психології. – 1997. – №2. – 48- 60 с.

28. Комунікативні техніки зміни поведінки підлітків та молоді : навч. - метод. Посіб. / [уклад.: Вороник Б.М., Коломієць В.П., Пурік О. П. та ін]. – К.: ВЦ «День печати», 2008. - 136 с.

29. Корун О.М. Передумови та негативні наслідки розповсюдження наркоманії // Практична психологія та соціальна робота – 2004. – №10, - с. 10 – 11.
30. Кочарян О.С. Теоретичні аспекти вивчення психологічних особливостей наркозалежних/ О.С. Кочарян, М.О. Антонович. – Харків: ХНУ, 2016. – с 62 – 67.
31. Кривоногова О. В. Психологічні чинники виникнення у підлітків опійної наркоманії та її корекція : автореф. Дис. Кан-та психол. Наук: 19.00.07.; Південноукраїнський нац-ний пед.-ний ун-т ім. К,Д, Ушинського-Одеса, 2010. – 24 с.
32. Леонгард. К. Акцентуйовані особистості / К. Леонгард.; [пер. с нем.]. – Ростов н/Д: изд.во «Фенікс», 2000. – 544.
33. Листопад А. А. Профілактика наркоманії в студентському середовищі; навч. Посіб. – Одеса: Мяк, 2005. – 312 с.
34. Нагорна А.М. Профілактика наркоманії серед підлітків / А.М. Нагорна, В. В. Безпалько. – Кам.-Подільський : Абетка-Нова, 2001. – 168 с.
35. Максименко С.Д. Актуальні питання профілактики наркоманії /С.Д. Максименко // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. - №10. – с. 1-3.
36. Mushko N. The determinants of adolescent deviant behavior. Intellectual Archive. Volume 3, Number 2. Toronto, March 2014. P. 105–110.
37. Мурач, Д.В. Наркотичні засоби: дихотомічна проблематика доктринальних та легальних дефініцій [Текст] / Д.В. Мурач, В.В. Сухонос // Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції: у 2-х ч. (м. Суми, 21–22 травня 2020 р.) / редкол.: А.М. Куліш, О.М. Резнік. – Суми: СумДУ, 2020. – Ч.1. – С. 62-65.
38. Мороз, Д. В. Вплив психічних та поведінкових патернів, пов'язаних з інтернет-користуванням, на структуру та динаміку адикцій у хворих на залежність від психоактивних речовин / Д. В. Мороз // Студенти-науковці

ЗДМУ в сучасній медицині і фармації – 2019 : збірник тез доповідей наук.-практ. конф. студентів в рамках І туру «Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з галузей звань і спеціальностей у 2018 – 2019 н.р.», 06-07 лют. 2019 р., м. Запоріжжя. – Запоріжжя, 2019. – С. 46-48.

39. Михайлів С. В. Психологічне дослідження чинників формування хімічної залежності особистості / С. В. Михайлів // Психологія і особистість : наук. журнал / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Київ ; Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2020. – Вип. 1 (17). – С. 94-108.

40. Максимова Н.Ю. Психологія девіантної поведінки: навч. Посіб./ Н. Ю. Максимова. – К.: Либідь, 2011. – 520 с.

41. Максимова Н.Ю., Толстоухова С. В. Соціально-психологічний аспект профілактики адиктивної поведінки підлітків та молоді. – К., 2000. – 200с.

42. Молодь і наркотики (соціологія наркотизму) \ [під ред. Проф. В. А. Соболева та доц. І. П. Рущенко]. – Харків: «Торсіно», 2000, - 432 с.

43. Нагорна А.М. Профліктика наркоманії серед підлітків: навч. Посіб. Для студ. Вищих. Навч. Закл./ А.М,Нагорна, В. В. Беспалько. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2001. – 167 с.

44. Оржеховська В.М. Духовність і здоров'я: навч. посіб./ В.М, Оржеховська. - Черкаси, 2007. - [2-ге вид., доп.]. – 216 с.

45. Оржеховська В.М. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх: навч.-метод. Посіб. /В.М. Оржеховська. – Київ, 1996. – 352 с.

46. Основи психології і педагогіки: навч.-метод. Посіб./ [Скрипченко О.В., Бущай І.М., Скрипченко Л.О]. – К.: Вид=во нац. Ун.ту. ім. М.П, Драгоманова, 2003. – 145 с.

47. Про затвердження плану заходів на 2015 рік з реалізації Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 берез. 2015 р. № 514-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/514-2015-p>.

48. Панок В.Г. Організація антинаркотичної профлактичної роботи в навчальних закладах / В. Г. Панок // Науково – методичні засади діяльності психологічної служби: Навч.-метод. Посіб.: В 2 т./ за ред. В.Г. Панка, І.І. Цушка. – К.: Ніка-Центр, 2005. – Т.2. – с. 19-33

49. Пригаровський, Я. Є. Особливості профілактики наркотичної залежності в молодіжному середовищі : магістерська робота: 231 Соціальна робота / Я. Є. Пригаровський ; керівник роботи Децюк Т. М. ; Національний університет «Чернігівська політехніка», кафедра соціальної роботи. – Чернігів, 2020. – 89 с.

50. Профілактика ВІЛ\СНІДу, наркоманії, алкоголізму серед учнів і студентів: тренінгові і соціально-реабілітаційні програми: в 3 т./ [за ред. В.Г. Панка, І.І.Цушка]. – К.: Ніка-Центр, 2005. – Т.1 – 248 с.

51. Плужнікова Т. В. Вивчення обізнаності студентської молоді м. Полтави щодо наркотичної залежності / Т. В. Плужнікова, А. В. Костріков, О. І. Краснова // Актуальні проблеми сучасної медицини : Вісник Української медичної стоматологічної академії. – 2018. – Т.18, № 2 (62). – С. 254–256.

52. Попередження підліткової і юнацької наркоманії: монографія\ [під ред.: Березина С.В., Лисецького К.С., Орешнікової І.В.]. – М, изд-во інституту психотерапії, 2009. – 256 с.

53. Райгородська Д.Я. Практична психодігностика, методики і тести: навч.посіб./Д.Я.Райгородська. – Самара: Видавничий дім «БАХРАХ-М», 2003. – 672 с.

54. Рибалка В.В, Методологічні питання наукової психології (досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату): навч.-метод.посіб./ Валентин Васильович Рибалка. – К. : Ніка-Центр, 2003. 204 с.

55. Рощина І. О. Наркоманія: стан і проблеми боротьби з нею (сучасна парадигма) / І. О. Рощина // Вісн. кримінального судочинства.— 2015.— № 2.— С. 175–180.

56. Тарасенко І.О. Статистика: навч.посіб./ І.О. Тарасенко. – К.: Центр

навчальної літератури, 2006. – 344 с.

57. Організація роботи з попередження вживання психоактивних речовин серед учнівської та студентської молоді: методичні рекомендації // Беглова Т.С., Брусенко О.Л., Журавель Т.В.; за ред. Журавель Т.В. – К.: ТОВ «ОБНОВА КОМПАНІ», 2013. – 86 с.

58. Основні напрями та проблеми протидії наркоманії [Текст] : матеріали круглого столу. (Київ, 6 лют. 2017 р.) :/ [редкол.: В.М. Вовк, А.П. Калініченко, А.В. Ляшук та ін.]. – Івано-Франківськ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 122 с.

59. Сиско Н.М. Психологічна профілактика наркотичної залежності учнів професійно-технічних навчальних закладів: навчально-методичний посібник. – Хмельницький, 2015. – 162 с.

60. Седих К.В., Моргун В.Ф. Делінквентний підліток. Навчальний посібник із психопрофілактики, діагностики та корекції протиправної поведінки підлітків для студентів психологічних, педагогічних, соціальних, юридичних спеціальностей та інтернів-психіатрів. 2-е вид., доп. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. 272 с.

61. Тютюнник О. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактики наркотичної залежності серед старшокласників : монографія / О. В. Тютюнник. – Черкаси : ФОП Гордієнко Є.І., 2014. – 350 с.

62. Хірургічні ускладнення ін'єкційної наркоманії: проблеми та особливості лікування: [монографія] / І. Д. Герич, А. Г. Іфтодій, О. В. Більцан; Львів. нац. мед. ун-т ім. Данила Галицького, ДВНЗ України «Буков. держ. мед. ун-т». — Львів: Букрек, 2015. — 486 с. — Бібліогр.: с. 463—486

63. Фурман А.В. Ідея професійного методологування: монографія/ А.В. Фурман. – Ялта – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 207 с.

64. Фромм Є. Анатомія людської деструктивності / Єрих Фромм; пер.с нем. Е. Телятникової. – М.: АСТ Москва: Хранитель, 2007. - 624 с.

65. Чамата П. Р. Самосвідомість та її розвиток у дітей / П. Р. Чамата. –

К., 1965. – 48 с.

67. Шабанов П. Д, Наркоманія: патопсихологія, клініка, реабілітація [под. ред. А. Я. Гриненко]. / П. Д. Шабанов, О.Ю. Штакальберг – серія « Світ медицини»; - СПб.: Изд-во «Лань»,2000. – 368 с.

68. Шнайдер Л.Б. Девіантна поведінка дітей і підлітків/ Л.Б. Шнейдер. – М.: Академічний проект; Трікста, 2005. – 336 с.

69. Еріксон Е. Дитинство і суспільство/ Е. Еріксон. – СПб.: Університетська книга, 1996. – 239 с.

70. Еріксон Е. Ідентичність: юність і криза ./ [пер. з англ.] / Е. Еріксон. – М.,1996. – 344 с.

71. Юнг. К.Г. Аналітична психологія / К.Г. Юнг. – М.: Мартис, 1995. - 380 с.

72. Юнг К.Г. Проблеми душі нашого часу [пер. з нім.] / К.Г.Юнг. – М.: «Прогрес», «Універс», 1993.- 329 с.

Всього джерел – 72

Джерел за останні 5 років – 26

Джерел зарубіжних авторів за останні 5 років -5 (12, 13, 14, 18, 36)

Джерел українських авторів за останні 5 років – 21 (1, 8, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 30, 37, 38, 39, 47, 49, 51, 55, 58, 59, 60, 61, 62)

ДОДАТКИ

Додаток А

Опитувальник Леонгарда – Шмішека (поширений варіант)

Інструкція та бланк проходження опитувальника Леонгарда – Шмішека:

Досліджуваним було запропоновано твердження, які стосуються їх поведінки і характеру.

Якщо вони згодні з твердженням, вони повинні поставити «+» (що означає так), а якщо не згодні знак « - » (це означає, що людина не погодилась з відповіддю). Потрібно не довго роздумувати над відповіддю а відповідати одразу та щиро.

1. У вас частіше буває веселий і безтурботний настрій?
2. Ви чутливі до образ?
3. Чи буває так, що у вас на очі навертаються сльози в кіно, театрі, у бесіді тощо?
4. Зробивши що – не будь, ви сумніваєтеся, чи все зроблено правильно, і не заспокоюєтеся доки не переконаєтеся ще раз у ньому?
5. У дитинстві ви були таким само сміливим, як інші ваші однолітки?
6. Чи часто у вас різко змінюється настрій від стану безмежної радості до відрази до життя, до себе?
7. Чи є ви зазвичай центром уваги в суспільстві, у компанії?
8. Чи буває так, що ви безпричинно знаходитеся в такому буркотливому настрої, що з вами краще не розмовляти?
9. Ви серйозна людина?
10. Чи здатні ви захоплюватися чим – не будь?
11. Чи заповзятливі ви?
12. Ви швидко забуваєте, якщо вас хтось скривдить?
13. Чи м'якосерді ви?
14. Опускаючи листа у поштову скриньку, чи перевіряєте ви проводячи рукою по щілині скриньки, що він упав у неї?
15. Чи прогнете ви завжди бути серед кращих працівників?

16. Чи бувало вам у дитинстві страшно під час грози чи при зустрічі з чужим собакою (а може бути, таке почуття буває і тепер)?
17. Ви прагнете в усьому і всюди зберігати порядок?
18. Ваш настрій залежить від зовнішніх обставин?
19. Чи люблять вас ваші знайомі?
20. Чи часто у вас буває почуття внутрішнього занепокоєння, відчуття можливої неприємності, лиха?
21. У вас часто буває трохи подавлений настрій?
22. Чи переживали ви хоча б раз істерику чи нервовий зрив?
23. Чи важко вам довго сидіти на місці?
24. Якщо стосовно вас несправедливо вчинили, ви зазвичай вважаєте потрібним енергійно обстоювати свої інтереси.
25. Чи можете ви зарізати курку чи вівцю?
26. Вас дратує, якщо вдома штора чи скатертина висять нерівно, і ви відразу ж намагаєтеся поправити їх.
27. Ви в дитинстві боялися залишатися на самоті вдома?
28. Чи часто у вас бувають безпричинні коливання настрою?
29. Ви прагнете бути висококваліфікованим працівником у своїй професії?
30. Чи швидко ви починаєте сердитися чи впадати в гнів?
31. Чи можете ви бути абсолютно безтурботним?
32. Чи буває так, що відчуття повного щастя буквально переповнює вас?
33. Як ви думаєте, вийшов би з вас ведучий гумористичного концерту?
34. Ви зазвичай висловлюєте власну думку досить відверто, прямо і недвозначно?
35. Вам важко переносити вигляд крові, він викликає у вас неприємні відчуття?
36. Чи подобається вам робота з великою особистою відповідальністю?
37. Ви схильні виступати на захист осіб, щодо яких допущена несправедливість.
38. Було б вам страшно спускатися в темний підвал?

39. Ви віддаєте перевагу роботі, в якій треба діяти швидко, але вимоги до якості виконання невисокі?
40. Чи товариські ви?
41. У школі ви охоче декламували вірші.
42. Чи тікали ви в дитинстві з дому?
43. Чи здається вам життя важким?
44. Чи буває так, що після конфлікту, образи ви були так розстроєні, що йти на роботу здавалося просто нестерпним?
45. Чи можна сказати, що при невдачі ви не втрачаєте почуття гумору?
46. Якби вас хто – не будь скривдив, зробили б ви першим крок до примирення?
47. Ви дуже любите тварин?
48. Ви іноді повертаєтеся, щоб переконатися, що залишили домівку або робоче місце в порядку, і там нічого непередбаченого не трапиться?
49. Вас іноді переслідує незрозуміла думка, що з вами чи вашими близькими може трапитися щось страшне?
50. Чи вважаєте ви, що ваш настрій дуже мінливий?
51. Чи важко вам виступати перед великою кількістю людей?
52. Ви можете вдарити кривдника, якщо він вас образить?
53. У вас дуже велика потреба в спілкуванні з іншими людьми?
54. Ви належите до тих, хто при будь яких розчаруваннях впадає в глибокий розпач?
55. Вам подобається робота, що вимагає енергійної організаторської діяльності?
56. У вас вистачає наполегливості досягати поставленої мети, незважаючи на те що на шляху до неї доводиться долати чимало перешкод?
57. Трагічний фільм може схвилювати вас так, що на очах виступають сльози?
58. Чи часто вам буває важко заснути через те, що проблеми пережитого чи майбутнього дня увесь час крутяться в голові?

59. У школі ви підказували чи давали списувати товаришам?
60. Вам знадобилась би велика напруга волі, щоб пройти вночі одному через цвинтар?
61. Чи ретельно ви стежите за тим, щоб удома кожна річ була завжди на своєму місці?
62. Чи буває так, що ви лягаєте ввечері спати в гарному настрої, а ранком встаєте в пригніченому, що триває ледве не весь день?
63. Чи легко ви звикаєте до нових ситуацій?
64. Чи бувають у вас головні болі?
65. Ви часто смієтеся?
66. Ви можете бути привітним навіть з тими, кого ви не цінуєте і не поважаєте?
67. Ви рухлива людина?
68. Ви дуже переживаєте через несправедливість?
69. Ви настільки любите природу, що можете назвати її своїм другом?
70. Ідучи з дому, лягаючи спати, перевіряєте ви, чи закритий газ, чи погашене світло, чи замкнені двері?
71. Ви дуже боязкі?
72. Чи змінюється ваш настрій при вживанні алкоголю?
73. В юності ви охоче брали участь у художній самодіяльності?
74. Ви розцінюєте життя трохи песимістично, без очікування радості?
75. Чи часто вас тягне подорожувати?
76. Ваш настрій може змінюватися так різко, що стан радості раптом змінюється похмурістю і пригніченістю?
77. Чи легко вам удається підняти настрій друзів у компанії?
78. Чи довго ви переживаєте образу?
79. Чи довго ви переживаєте прикrostі інших людей?
80. Будучи школярем, ви нерідко переписували сторінку, якщо випадково ставили на ній пляму.
81. Ви ставитеся до людей скоріше з обережністю і недовірою, ніж

довірливістю?

82. Чи часто ви бачите страшні сни?

83. Чи буває, що ви остерігаєтеся того, що кинетеся під колеса прямуючого потягу чи випадете з вікна, розташованого на високому поверсі?

84. У веселій компанії ви зазвичай веселі?

85. Чи здатні ви відволіктися від важких проблем, що вимагають вашого рішення?

86. Ви стаєте менш стриманим і відчуваєтеся вільнішим під впливом алкоголю?

87. У бесіді ви скупі на слова?

88. Якби вам треба було грати на сцені, ви змогли б увійти в роль настільки, що це тільки гра?

Діагностика темпераменту Стреляю, РТТ

Інструкція: «Вам будуть запропоновані питання про особливості Вашої поведінки в різних умовах і ситуаціях. Це не перевірка розуму чи здібностей, тому немає відповідей вірних чи невірних. Ми зацікавлені в правдивих відповідях. На питання слід відповідати по черзі, не повертаючись до попередніх відповідей. Відповідайте «так», «ні», «не знаю». Не пропускайте жодного питання. Починайте!»

Текст опитувальника.

1. Чи відносите Ви себе до людей, які легко встановлюють товариські контакти?
2. Чи здатні Ви утриматися від тієї або іншої дії до моменту, поки не отримаєте відповідного розпорядження?
3. Чи достатньо Вам нетривалого відпочинку для відновлення сил після тривалої роботи?
4. Чи вмієте Ви працювати в несприятливих умовах?
5. Чи утримуєтеся Ви під час дискусій від неділових, емоційних аргументів?
6. Чи легко Ви повертаєтеся до роботи, яку раніше виконували, після тривалої перерви (відпустки, канікул)?
7. Коли Ви захоплені роботою, чи забуваєте про втому?
8. Чи здатні Ви, доручивши кому-небудь певну роботу, терпляче чекати на її закінчення?
9. Чи засинаєте Ви легко та однаково, лягаючи спати в різний час доби?
10. Чи вмієте Ви зберігати таємницю, якщо Вас про це попросять?
11. Чи легко Вам повертатися до роботи, якою Ви не займалися кілька тижнів або місяців?
12. Чи можете Ви терпляче пояснювати кому-небудь щось незрозуміле?
13. Чи подобається Вам робота, що вимагає розумового напруження?
14. Чи викликає у Вас монотонна робота нудьгу або сонливість?

15. Чи легко Ви засинаєте після сильних переживань?
16. Чи можете Ви, якщо потрібно, утриматися від прояву своєї переваги?
17. Чи ведете Ви себе невимушено у присутності незнайомих людей?
18. Чи важко Вам стримати злість або роздратування?
19. Чи в змозі Ви володіти собою у важкі хвилини?
20. Чи вмієте Ви, коли це потрібно, пристосувати свою поведінку до поведінки оточуючих?
21. Чи охоче Ви беретесь за виконання відповідальних робіт?
22. Чи впливає оточення, в якому Ви знаходитесь, на Ваш настрій?
23. Чи здатні Ви переносити невдачі?
24. У присутності того, чия думка для Вас має значення, чи говорите Ви так само вільно, як звичайно?
25. Чи викликають у Вас роздратування несподівані зміни у Вашому розпорядку дня?
26. Чи є у Вас на все “готові відповіді”?
27. Чи в змозі Ви вести себе спокійно, коли чекаєте на важливе для себе рішення?
28. Чи легко Ви організуєте перші дні своєї відпустки, канікул?
29. Чи володієте Ви, так званою, “швидкою реакцією”?
30. Чи легко Ви пристосовуєте свою ходу або манеру їсти до ходи або манери їсти людей більш повільних?
31. Чи швидко Ви засинаєте?
32. Чи охоче Ви виступаєте на зборах, семінарах?
33. Чи легко Вам зіпсувати настрій?
34. Чи легко Ви відриваєтеся від роботи, яку виконуєте?
35. Чи утримуєтеся Ви від розмов, якщо вони заважають іншим?
36. Чи легко Вас спровокувати на що-небудь?
37. При спільному виконанні будь-якої роботи чи легко Ви спрацьовуєтеся з партнером?
38. Чи завжди Ви замислюєтеся перед виконанням якої-небудь важливої

справи?

39. Якщо Ви читаєте який-небудь текст, то чи вдається Вам простежити від початку до кінця хід думок автора?

40. Чи легко Ви вступаєте в розмову з попутниками?

41. Чи утримуєтеся Ви від доказу неправоти співбесідника, якщо це за яких-то причин недоцільно?

42. Чи охоче Ви беретеся за роботу, що вимагає великої спритності рук?

43. Чи в змозі Ви змінити вже прийняте рішення, враховуючи думку інших?

44. Чи швидко Ви звикаєте до нової системи роботи?

45. Чи можете Ви працювати і вночі, після того, як працювали весь день?

46. Чи швидко Ви читаєте белетристичну літературу?

47. Чи часто Ви відмовляєтеся від своїх намірів, якщо виникають перешкоди?

48. Чи зберігаєте Ви самовладання в ситуаціях, які того потребують?

49. Чи прокидаєтеся Ви зазвичай швидко і без зусиль?

50. Чи в змозі Ви утриматися від моментальної, імпульсивної реакції?

51. Чи можете Ви працювати в гучній обстановці?

52. Чи можете Ви утриматися, коли необхідно, від того, щоб не сказати правду в очі?

53. Чи успішно Ви стримуєте хвилювання перед іспитом, напередодні зустрічі з начальником? 54. Чи подобаються Вам часті зміни та різноманітності?

55. Чи швидко Ви звикаєте до нового середовища?

56. Чи відновлюєте Ви повністю свої сили після нічного відпочинку, якщо напередодні вдень у Вас була важка робота?

57. Чи уникаєте Ви занять, виконання яких вимагає різноманітних дій протягом короткого часу? 58. Як правило, Ви самотійно справляєтеся з виниклими труднощами?

59. Чи очікуєте Ви закінчення промови кого-небудь, перш ніж почнете

говорити самі?

60. Не вміючи плавати, чи стрибнули б Ви у воду, щоб врятувати потопаючого?

61. Чи здатні Ви до напруженої роботи, навчання?

62. Чи можете Ви утриматися від недоречних зауважень?

63. Чи надаєте Ви значення постійному місцю під час роботи, прийому їжі, на лекціях?

64. Чи легко Вам переходити від одного заняття до іншого?

65. Чи зважаєте Ви всі “за” та “проти” перед тим, як прийняти важливе рішення?

66. Чи легко Ви долаєте перешкоди, які Вам зустрічаються?

67. Чи утримуєтеся Ви від розглядання чужих речей, паперів?

68. Чи відчуваєте Ви нудьгу, коли займаєтеся стереотипної діяльністю, яка завжди виконується однаково?

69. Чи вдається Вам дотримуватися правил поведінки в громадських місцях?

70. Чи утримуєтеся Ви під час розмови, виступу чи відповіді на питання від зайвих рухів, жестикуляції? 7

1. Чи подобається Вам жвавий рух навколо?

72. Чи подобається Вам заняття (робота), що вимагає великого зусилля (великих зусиль)?

73. Чи в змозі Ви тривалий час зосереджувати увагу на виконанні певного завдання?

74. Чи любите Ви завдання, що вимагають швидких рухів?

75. Чи вмієте Ви володіти собою у важких життєвих ситуаціях?

76. Якщо треба, чи підніметесь Ви з ліжка відразу після того, як прокинулися?

77. Чи можете Ви після закінчення дорученої Вам роботи терпляче чекати, поки закінчать свою роботу інші?

78. Чи дієте Ви так само чітко й після того, як спостерігали (стали

свідком) якоїсь неприємної події?

79. Чи швидко Ви переглядаєте газети?

80. Чи трапляється Вам говорити так швидко, що Вас важко зрозуміти?

81. Чи можете Ви, не виславшись, нормально працювати?

82. Чи в змозі Ви працювати тривалий час без перерви?

83. Чи в змозі Ви працювати, якщо у Вас болить голова, зуб і т.д.?

84. Чи спокійно Ви продовжуєте роботу, яку необхідно закінчити, якщо Ваші товариші розважаються і чекають на Вас?

85. Чи відповідаєте Ви швидко на несподівані питання?

86. Чи швидко Ви говорите звичайно?

87. Чи можете Ви спокійно працювати, якщо чекаєте гостей?

88. Чи легко Ви змінюєте свою думку під впливом розумних аргументів?

89. Чи терплячі Ви?

90. Чи можете Ви пристосуватися до ритму роботи людини, більш повільної, ніж Ви?

91. Чи можете Ви планувати свої заняття так, щоб виконувати в один і той же час кілька взаємопов'язаних справ?

92. Чи може весела компанія змінити Ваш пригнічений настрій?

93. Чи вмієте Ви без особливих зусиль виконувати декілька дій одночасно?

94. Чи зберігаєте Ви психічну рівновагу, коли буваєте свідком нещасного випадку на вулиці?

95. Чи любите Ви роботу, що вимагає безліч різноманітних маніпуляцій?

96. Чи зберігаєте Ви спокій, якщо хто-небудь з близьких страждає?

97. Чи самостійні Ви у важких життєвих ситуаціях?

98. Чи відчуваєте Ви себе вільно у великій або незнайомій компанії?

99. Чи можете Ви одразу перервати розмову, якщо це потрібно (наприклад, при початку кіносеансу, концерту, лекції)?

100. Чи легко Ви пристосовуєтеся до методів роботи інших людей?

101. Чи подобається Вам часто змінювати вид занять?

102. Чи схильні Ви брати ініціативу у свої руки, якщо трапляється щонебудь надзвичайно непередбачуване?
103. Чи утримуєтеся Ви від сміху в невідповідних ситуаціях?
104. Чи починаєте Ви працювати відразу ж інтенсивно?
105. Чи наважуєтеся Ви виступити проти загальноприйнятої думки, якщо Вам здається, що Ви маєте рацію?
106. Чи вдається Вам подолати стан тимчасової депресії (пригніченості)?
107. Чи нормально Ви засинаєте після сильного розумового стомлення?
108. Чи в змозі Ви спокійно, довго чекати, наприклад, в черзі?
109. Утримуєтеся Ви від втручання, якщо заздалегідь відомо, що воно ні до чого не приведе? 110. Чи можете Ви спокійно аргументувати свою позицію в конфліктній ситуації?
111. Чи можете Ви миттєво реагувати в незвичайній ситуації?
112. Чи ведете Ви себе тихо, якщо Вас про це просять?
113. Чи погоджуєтеся Ви без особливих внутрішніх коливань на болісні лікарські процедури? 114. Чи вмієте Ви інтенсивно працювати?
115. Чи охоче Ви змінюєте місця відпочинку, розваг?
116. Чи важко Вам звикнути до нового розпорядку дня?
117. Чи поспішаєте Ви надати допомогу в нещасних випадках?
118. Коли Ви присутні на спортивних змаганнях тощо, чи утримуєтеся Ви від вигуків, жестів?
119. Чи подобається Вам робота (заняття), що вимагає за своїм характером частих розмов із різними людьми?
120. Чи володієте Ви своєю мімікою?
121. Чи подобаються Вам заняття, які вимагають енергійних рухів?
122. Чи вважаєте Ви себе сміливою людиною?
123. Чи переривається у Вас голос (Вам важко говорити) в незвичайній ситуації?
124. Чи можете Ви подолати збентеження, небажання працювати в момент невдачі?

125. Чи в змозі Ви тривалий час стояти, сидіти спокійно, якщо Вас про це просять?
126. Чи в змозі Ви стримати веселощі, якщо це може когось зачепити?
127. Чи легко Ви переходите від печалі до радості?
128. Чи легко Ви виходите з рівноваги?
129. Чи дотримуєтеся Ви без особливих зусиль обов'язкових у Вашому середовищі правил поведінки?
130. Чи подобається Вам виступати публічно?
131. Чи беретеся Ви зазвичай до роботи швидко, без тривалого підготовчого періоду?
132. Чи готові Ви прийти на допомогу іншому, ризикуючи своїм життям?
133. Чи енергійні Ваші рухи?
134. Чи охоче Ви виконуєте відповідальну роботу?

Тест Соціального Самоконтролю, Снайдер

Інструкція проходження тесту соціального самоконтролю, Снайдер.

Респонденту пропонуються 25 твердження, що стосуються їх реакцій на різні життєві ситуації.

Якщо твердження ВІРНО або МАЙЖЕ ВІРНО по відношенню до них, вони відзначте це навпроти відповідного затвердження.

1. Мені важко імітувати поведінку інших людей
2. Моя поведінка зазвичай є вираженням моїх справжніх почуттів
3. На вечірках або зборах я не намагаюся робити або говорити те, що подобається іншим
4. Я можу відстоювати тільки ті ідеї, в які вірю
5. Я можу вимовити експромтом мова навіть про ті речі, про які я майже нічого не знаю
6. Мені здається, я прикидаюся, щоб розважити людей або справити на них враження
7. Коли я не знаю, як себе вести в деяких ситуаціях, я дивлюся, як роблять інші
8. Ймовірно, я міг би стати хорошим актором
9. Я рідко потребує раді друзів, щоб вибрати фільм, книгу або музику
10. Іноді з боку здається, що я відчуваю глибші емоції, ніж є насправді
11. Я більше сміюся, коли дивлюся комедію до компанії, ніж коли перебуваю один
12. У групі людей я рідко є центром уваги
13. У різних ситуаціях і з різними людьми я поступаю як абсолютно різні особи
14. У мене не дуже-то виходить змушувати інших людей любити мене
15. Навіть якщо я незадоволений собою, я часто роблю вигляд, що прекрасно проводжу час
16. Я не завжди буваю таким, яким здаюся

17. Я на став би міняти свою думку (або манеру поведінки) для того, щоб доставити комусь задоволення або заслужити чиєсь розташування
18. Я вважаюся людиною, що вносить пожвавлення в компанію
19. Щоб жити із оточуючими і подобатися їм, я схильний бути таким, яким мене хочуть бачити
20. Мені ніколи не вдавалися такі ігри, як шаради, імпровізовані вистави
21. Мені важко змінити свою поведінку, щоб пристосуватися до різних людей і різних ситуацій
22. На вечірках я надаю іншим право жартувати і розповідати історії
23. У компанії я відчуваю себе трохи скуто і не можу показати все, на що я здатний
24. Я можу дивитися людині прямо в очі і брехати з чесним обличчям (якщо це потрібно для справи)
25. Я можу обманювати людей, демонструючи дружнє ставлення до них, в той час, як насправді вони мені не подобаються.

Тест Міжособистісних відносин Т. Лірі

Інструкція проведення тесту міжособових відносин Лірі:

«Нижче приведені висловлювання, які стосуються різних ситуацій в спілкуванні. Висловлювання різні, по смислу не спадають, тому треба дуже уважно вчитатися в кожне з цих тверджень, перед тим як на все відповідати.

Якщо висловлювання «Вірне» або «Скоріше вірно» по відношенню до респондента, потрібно відповідати «так», в протилежному випадку потрібно вибрати відповідь «Ні». Найважливіше те, що досліджуванні відповідали на все чесно та щиро»

- I. 1. Вміє подібатися.
2. Справляє враження на оточуючих.
3. Вміє розпоряджатися, наказувати.
4. Уміє наполягти на своєму.
- II. 5. Володіє почуттям гідності.
6. Незалежний.
7. Здатний сам подбати про себе.
8. Може проявити байдужість.
- III. 9. Здатний бути суворим.
10. Строгий, але справедливий.
11. Може бути щирим.
12. Критичний до інших.
- IV. 13. Любить поплакатися.
14. Часто печальний.
15. Здатний виявляти недовіру.
16. Часто розчаровується.
- V. 17. Здатний бути критичним до себе.
18. Здатен визнати свою неправоту.
19. Охоче підпорядковується.
20. Лагідний.

VI. 21. Вдячний.

22. Такий, що захоплюється і схильний до наслідування.

23. Шанобливий.

24. Той, хто шукає схвалення.

VII. 25. Здатний до співпраці, взаємодопомоги.

26. Прагне ужитися з іншими.

27. Доброзичливий.

28. Уважний і ласкавий.

VIII. 29. Делікатний.

30. Той, хто схвалює.

31. Чуйний до закликів про допомогу.

32. Безкорисливий.

I. 33. Здатний викликати захоплення.

34. Користується в інших повагою.

35. Володіє талантом керівника.

36. Любить відповідальність.

II. 37. Впевнений в собі.

38. Самовпевнений і напористий.

39. Діловий, практичний.

40. Суперничає.

III. 41. Стійкий і «крутий», де треба.

42. Невблаганний, але неупереджений.

43. Дратівливий.

44. Відкритий і прямолінійний.

IV. 45. Не терпить, щоб їм командували.

46. Скептичний.

47. На нього важко справити враження.

48. Образливий, скрупульозний.

V. 49. Легко ніяковіє.

50. Не впевнений у собі.

51. Поступливий. 52. Скромний.
- VI. 53. Часто вдається до допомоги інших.
54. Дуже шанує авторитети.
55. Охоче приймає поради.
56. Довірливий і прагне радувати інших.
- VII. 57. Завжди люб'язний у спілкуванні.
58. Дорожить думкою навколишніх.
59. Товариський і уживчивий.
60. Добросердий.
- VIII. 61. Добрий, вселяє впевненість.
62. Ніжний і м'якосердий.
63. Любить піклуватися про інших.
64. Щедрий.
- I. 65. Любить давати поради.
66. Справляє враження значущості.
67. Начальницько наказовий.
68. Владний. II.
69. Хвалькуватий.
70. Гордовитий і самовдоволений.
71. Думає тільки про себе.
72. Хитрий і розважливий.
- III. 73. Нетерпимий до помилок інших.
74. Своєкорисливий.
75. Відвертий.
76. Часто недружелюбний.
- IV. 77. Озлоблений.
78. Скаржник.
79. Ревнивий.
80. Довго пам'ятає образи.
- V. 81. Самобичуючий.

82. Соромливий.

83. Безініціативний.

84. Лагідний.

VI. 85. Залежний, несамотійний.

86. Любить підкорятися.

87. Надає можливість іншим приймати рішення

88. Легко потрапляє в халепу.

VII. 89. Легко піддається впливу інших.

90. Готовий довіритися будь-кому.

91. Прихильний до всіх без вибору.

92. Всім симпатизує.

VIII. 93. Пробачає все.

94. Переповнений надмірним співчуттям.

95. Великодушний і терпимий до недоліків.

96. Прагне допомогти кожному.

I. 97. Прагне до успіху.

98. Чекає захоплення від кожного.

99. Розпоряджається іншими.

100. Деспотичний.

II. 101. Сноб (судить про людей за рангом і достатком, а не за особистими якостями).

102. Марнославний.

103. Егоїстичний.

104. Холодний, черствий.

III. 105. Уїдлиий, насмішуватий.

106. Злий, жорстокий.

107. Часто гнівливий.

108. Бездушний, байдужий.

IV. 109. Злопам'ятний.

110. Проникнутий духом протиріччя.

111. Упертий.
112. Недовірливий і підозрілий.
- V. 113. Боязкий.
114. Сором'язливий.
115. Занадто підкоряється.
116. М'якотілий.
- VI. 117. Майже нікому не заперечує.
118. Нав'язливий.
119. Любить, щоб його опікали.
120. Надмірно довірливий.
- VII. 121. Прагне здобути прихильність кожного.
122. З усіма погоджується.
123. Завжди з усіма дружелюбний.
124. Всіх любить.
- VIII. 125. Надто поблажливий до оточуючих.
126. Намагається втішити кожного.
127. Дбає про інших на шкоду собі.
128. Псує людей надмірною добротою.

Організація профілактичної роботи в освітньому середовищі

Принцип системності визначає при реалізації профілактичної діяльності в освітньому середовищі організаційно-методичну взаємодію органів виконавчої влади та підвідомчих їм організацій, які включені у профілактику, органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування та підвідомчих їм організацій.

Також міжпрофесійну взаємодію фахівців різних соціальних практик наприклад педагог, психолог, медичний фахівець, шкільний інспектор у справах неповнолітніх тощо. Вони мають єдину мету, гнучку структуру і механізм зворотного зв'язку, що дозволяють коригувати поточні завдання та індикатори ефективності комплексної діяльності.

Принцип багатоаспектності профілактики заснований на розумінні вживання ПАР як складного соціально-психологічного явища, що обумовлює комплексне використання соціальних, психологічних та індивідуально-орієнтованих напрямків і форм профілактичної діяльності, що охоплюють основні сфери соціалізації учнів, вихованців освітніх установ.

Принцип ситуаційної адекватності профілактичної діяльності визначає відповідність змісту та організації профілактики реаліям економічного та соціального життя і ситуації, пов'язаної з вживанням ПАР, в країні та регіоні.

Принцип динамічності передбачає рухливість і гнучкість зв'язків між структурами і компонентами профілактичної системи, що забезпечують можливість її розвитку та удосконалення з урахуванням досягнутих результатів.

Принцип ефективного використання ресурсів учасників профілактики припускає, що основна частина завдань профілактичної діяльності реалізується за рахунок вже наявних у соціальних інститутів змістовних, методичних, професійних ресурсів.

Принцип легітимності визначає відповідність будь-яких форм профілактичної діяльності в освітньому середовищі законодавству країни.